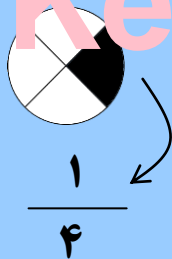

رياضي

دريم ټولگي

Ketabton.com

$$6 - 1 < 6 + 1$$

$$9 + 2 > 10$$

$$6 + 5 = 11$$

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، کوچري دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هېواد به تل ځليري
په سينه کې د آسيابو
نوم د حق مودی رهبر
دا عزت د هر افغان دی
هر بچی يې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پاميريان، نورستانيان
هم ايماق، هم پشه يان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زره وي جاويدان
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

د پوهنې وزارت

ریاضی

دریم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

د کتاب ځانگړتیاوې

مضمون: ریاضي

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د ریاضي دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفین

ادیت کونکي: د پښتو ژبې د ادیت دیپارتمنت غړي

تولگی: دریم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپ خونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، ویش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې

وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړونکو سره

قانوني چلند کېږي.

د پوهنې د وزیر پیغام

اقراً باسم ربک

د لوی او ښوونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې مور ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنگه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدينو شوراگانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږگوني بنسټيز عناصر بلل کيږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنگه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تاسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. مور په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توگه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او اتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کونښن وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې دن ورځې گران زده کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولني متمدن او گټور اوسېدونکي وي. همدا راز له خورو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانگه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه گټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځيرکو او فعالو گډونوالو په توگه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه سترې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپيڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم. د معياري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وگړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دكتور محمد ميرويس بلخي

لړليک

مخونه	سرليکونه	شمېره
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قيمت	۱
۹	اټکل او تخمين	۲
	دویم فصل	
۱۱	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل	۳
۱۵	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندنه.	۴
	درېم فصل	
۱۸	د جمعې په عمليې کې د لس دانه ييزو ډلو له جوړولو	۵
۲۰	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۶
۲۲	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوي ولري	۷
۲۴	د جمعې د عمليې ازمېښت	۸
	څلورم فصل	
۲۶	له يو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۹
۲۸	د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عمليې سرته رسول	۱۰
۳۳	د تفریق د عمليې ازمايل	۱۱
	پنځم فصل	
۳۵	د عددونو خط	۱۲
۳۷	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۱۳
۳۹	په عددي خط باندې د جمعې عمليه	۱۴
۴۰	د عددونو په خط باندې د تفریق عمليه	۱۵
	شپږم فصل	
۴۲	د ضرب د عمليې پېژندنه	۱۶
۴۴	د يوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۷
۴۶	د ۶ او ۷ ژبني ضرب جدول	۱۸
۴۹	د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۱۹
۵۲	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طريقه.	۲۰
۵۵	د ضرب په عمليه کې د بدلون خاصیت	۲۱
۵۸	په ۱، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول	۲۲

شمبره	سرليكونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کيلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونو	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونو	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلي د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، مياشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزي يا جنترې پيژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (ليتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

لومړی فصل

په عد دونو کې دار قامو مقامي قیمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قیمت

هدف: زده کوونکي به د یو رقم مقامي قیمت په اړوندو مرتبو کې تشخیص کړای شي.

گرانو زده کوونکو تاسو مخکې د یویزو، لسيزو او سليزو مرتبې پیژندلې دي. دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي، یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

پام وکړئ:

۱۰۰

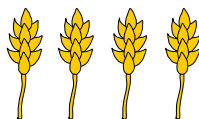
۱۰

۱

۱۰۰

۴۰

۶

پورته شکل د ۱۴۶ عدد رابنډي په داسې حال کې چې ۶ دانې غنم د ۶ یویز، ۴ د غنمو ۱۰ دانه یي وړي د ۴۰ عدد او د غنمو د لسو وړو یوه گڼډۍ د ۱۰۰ عدد رابنډي چې په جدول کې په لاندې توگه بنودل کيږي.

سلیز	لسیز	یویز
۱	۴	۶

مشق مرتبه اول

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

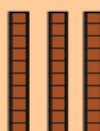
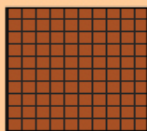
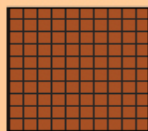

کیري سلیز، ټوله لسيز یویز

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

سلیز	لسيز	یویز
------	------	------

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

۳ لسيز او ۲ سلیز کیري دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

سلیز	لسيز	یویز
------	------	------

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

کیري دا عدد په سلیز ټول لسيز یویز

لاندې جدول کې یی و بنیاست.

سلیز	لسيز	یویز
------	------	------

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

یویز
لسیز
سلیز

کیږي سلیز ۲ سلیز ۹ سلیز ۸ یویز

کیږي سلیز ۹ سلیز ۶ یویز ۵ سلیز

کیږي سلیز ۸ سلیز ۹ یویز ۹ سلیز

۲- د لاندې مثال څخه په کار اخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

یویز
لسیز
سلیز

۱- مثال: $۷۸۲ = ۲$ یویز ۸ لسیز ۷ سلیز

۲- مثال: $۸۹ = ۹$ یویز ۸ لسیز ۰ سلیز

$۷۰ =$ یویز لسیز سلیز

$۲۰۶ =$ یویز لسیز سلیز

$۷۶۰ =$ یویز لسیز سلیز

$۹۵۲ =$ یویز لسیز سلیز

۳- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ:

یویز
لسیز
سلیز

- دوه او یا
- پنځه سوه څلور اتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلوینست
- پنځه سوه درې

۴- لاندې عددونه ولولئ او هريو په خپلو کتابچو کې په تورو

وليکئ:

- ۷۴۶
- ۶۴۲
- ۷۰۷
- ۹۰۲
- ۴۳۰
- ۱۲۳

۵- د ۴ او ۶ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه لیکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵

رقم ولري وليکئ:

۷- فهيم ۳۳ افغانی لري د بني لوري د ۳ رقم ته او هم د کين

لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

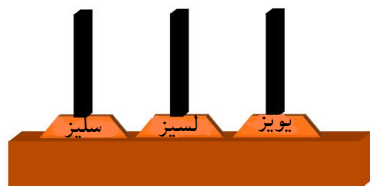
الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه

توپير لري؟

ب: د ۳۳ عدد بني او کين لوري رقمونه په عملي توگه د

لرگوټو په واسطه وبنياست؟

ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوت کې وبنياست.

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف - د ۶۶ په عدد کې څو یویز او څو لسيز موجود دي؟

ب- د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسيز موجود دي؟

ج - د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو یویز او څو لسيز موجود دي؟

د - د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو یویز او څو لسيز موجود دي.

بناغلی بنوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هر یوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښيي. بیا دې بناغلی بنوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دویم ځل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي. په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي او هم د هغو تر ټولو کوچنیو او تر ټولو لویو عددونو نومونه واخلي.

ترتولو لوی عدد

ترتولو کوچنی عدد

فعالیت

۱- د مثال په توگه دواړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې د غشي په واسطه یو له بله سره ونښلوئ.

۲ یودانه یې او ۵ لسیز	۴ یودانه یې او ۷ لسیز	۱۳ یودانه یې او ۲ لسیز
۳ یودانه یې او ۷ لسیز	۱۲ یودانه یې او ۴ لسیز	۱۴ یودانه یې او ۲ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په گټې اخیستو سره د ښي لوري جدولونه د کین لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

سلیز	لسیز	یویز	→	سلیز	لسیز	یویز
	۳	۱۲			۴	۲
سلیز	لسیز	یویز	→	سلیز	لسیز	یویز
	۱۷	۳				
سلیز	لسیز	یویز	→	سلیز	لسیز	یویز
۲		۱۳				

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ (۵ د یویز و په مرتبه کې او ۳ د لسیز و په مرتبه کې).

- د ۷۶ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟..... او.....
- د ۶۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟
- په خپله خوبنه یو عدد ولیکئ چې په هغه کې یویز، لسيز وجود ولري او وویاست چې دا عدد څو رقمي دی؟
- په شمیرلو کې له ۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې له ۹۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې له ۹۹۹ عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یویز رقمونه یې ۵ وي؟

هدف: زده کړونکي د تخمین په مفهوم پوه شي او مقدار يې تخمین کړای شي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمینوو او بیا د شمیرلو په واسطه يې دقیقه اندازه د یويزو او لسيزو په شکل ټاکو. گورو چې زموږ تخمین په کومه اندازه حقیقت ته نژدې دی. په حقیقت کې تخمین کول یو هوبنډیاره سوچ یا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم گڼل کېږي. عموماً په کورنیو کې د کوچنیانو د ساعت تیرۍ لپاره ډیر بڼه ده. مثلاً که چیرې په کورنۍ کې زرد آلو وخورل شي او د هغو منډکې (زړې) سره یو ځای کړي او خپلو کوچنیانو ته ووايي چې چا څو دانې خورلي دي؟ چا زیات خورلي دي؟ چا لږ خورلي دي؟ هر یو د خپل فکر سره سم یو عدد وایي په پای کې دقیق شمیرل کېږي. لیدل کېږي چې د کوم یوه تخمین حقیقت ته نژدې دی؟

بناغلی بنوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا خټکی او یا کدو زړې ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کبیرې دي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. بیا دی هغه په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندي وویشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هر ډله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمین او دقیقو شمیرلو وي.
۲. د ډلې هر یو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.
۳. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته خورند شي.
۴. له هرې ډلې څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه ټوکي دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس، جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه یي دي.
۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د ډلو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.
۶. کومه ډله چې د مسابقي گټونکې دی هغه ډله دې تشویق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضیح کړي.

دویم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل

دریم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او لیکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، وپي شمیري طبقې، او اړوندې مرتبې یې وپېژني او بیایې ولیکي.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دویم ټولگي کې پیژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومړی مرتبه (دیویز و مرتبه) بلل کیږي. که چیرې په ۹۹۹ باندي د یوه عدد وړ زیات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم یې د (۱) عدد او په دویمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه لیدلای شئ چې هر ه مرتبه یې د (یویز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زریزو مرتبه)			لومړی مرتبه (د یویزو مرتبه)			
د سل زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د یویزو مرتبه	عدد
				۹	۹	۹۹
			۱	۰	۰	۱۰۰
			۹	۹	۹	۹۹۹
		۱	۰	۰	۰	۱۰۰۰
		۲	۰	۰	۰	۲۰۰۰
		۰	۰	۰	۰	۰
		۰	۰	۰	۰	۰
		۹	۰	۰	۰	۹۰۰۰

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړۍ مرتبه ټولې مرتبې یې صفر دي، چې (۱۰۰۰) یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پورې اړه لري، که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

- الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.
- ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟
- ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.
- د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵۶ عددونه ولولئ او په تورو يې وليکئ د نوموړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زرير
------	------	------	------

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا او نه زرو اته سوه درې څلوېښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښايست چې د هر يوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

يويز	لسيز	سليز	زرير
------	------	------	------

۳- کله چې تاسو نهه زره درې وواياست په يوه جدول کې يې وښايست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنگه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کېږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

يويز	لسيز	سليز	زرير
------	------	------	------

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښايست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زرير
------	------	------	------

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبو يو جدول رسم او د ۲۰۱۶، ۲۰۰۷ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

۵- اته زره نهه سوه نهه ويشت په عددي بنه او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز
------	------	------	------

۶- څلور زره يو سلو شپږ په ارقامو وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز
------	------	------	------

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو وليکئ او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز
------	------	------	------

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز
------	------	------	------

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ او هم د ۸ او ۹ گڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپير په خپلو کتابچو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز
------	------	------	------

څرنگه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزيات شي، د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی. که چيرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زيات شي، کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ.

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندنه

هدف: زده کونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې یې وليکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پېژندلی دی. که چېرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰ په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی او نوموړی عدد د (۱) رقم د دویمې طبقې د لس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زریزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۵۰۰۰۰، ۶۰۰۰۰، ۷۰۰۰۰، ۸۰۰۰۰ او ۹۰۰۰۰ په لاس راځي.

دويمه طبقه (د زریزو طبقه)			لومړۍ طبقه (د یویزو طبقه)		
د سل زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د یویزو مرتبه
				۹	۹
			۱	۰	۰
			۹	۹	۹
		۱	۰	۰	۰
		۹	۹	۹	۹
	۱	۰	۰	۰	۰
	۹	۹	۹	۹	۹
۱	۰	۰	۰	۰	۰

اوس که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبه کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو، د ۱۰۰۰۰، ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۵۰۰۰۰، ۶۰۰۰۰، ۷۰۰۰۰، ۸۰۰۰۰ او ۹۰۰۰۰ په لاس راځي. همدارنگه که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لسیزو، سلیزو او زریزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۹۰۷۶۸، ۹۶۰۲۵، ۹۷۵۴۲، ۹۹۹۹۹... عدد په لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تا سو کولای شئ، ځنې عددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وگورئ.

مشق تمرین

لاندي تش ځايونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: شپږ او يازره دوه سوه

پوښتني:

۷	۲	۲	۰	۰
---	---	---	---	---

	۰	۰	۰	۰
--	---	---	---	---

۱		۲		۵
---	--	---	--	---

۳	۲			
---	---	--	--	--

۲				۵
---	--	--	--	---

۱) شل زره

۲) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت

۳) دوه دېرش زره

۴) اته ويشت زره پنځه دېرش

لاندي عددونه لکه حل شوي مثال په حروفو باندې وليکئ.

مثال: ۳۸۹۳۰ - اته دېرش زره نهه سوه دېرش

۱ - ۶۵۰۰۴

۲ - ۷۳۶۴۲

۳ - ۱۰۰۰۰۰

۴ - ۸۷۰۰۷

۵ - ۹۹۹۹۹

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بيا دې لاندي عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکي او په تورو دې وليکي.

۹۵۹۹۹ ، ۱۰۰۰۰۰ ، ۳۴۰۰۳

- ۱- څو داسې عددونه وليکئ چې د سليزو په مرتبه کې يې ۹ او د لسيزو په مرتبه کې يې ۳ يې وي.
- ۲- يو داسې عدد وليکئ چې د سليزو په مرتبه کې يې ۴ او د زريزو په مرتبه کې يې ۲ راغلي وي.
- ۳- يو داسې عدد وليکئ چې د يويزو په مرتبه کې يې ۴ او د لس زريزو په مرتبه کې يې ۷ راغلي وي.
- ۴- داسې يو عدد وليکئ چې د لس زريزو په مرتبه کې يې ۴ او د سليزو په مرتبه کې يې ۶ راغلي وي.
- ۵- داسې يو عدد وليکئ چې د لس زريزو په مرتبه کې يې ۹ او وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟
- ۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دويمې طبقې په نورو مرتبو کې يې صفر ليکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

په خپلو کتابچو کې د طبقو يو جدول رسم او د ۱ ۶۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز
------	------	------	------	---------	---------

دریم فصل

جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه بیزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه د لس دانه بیزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي.

۱- مثال: لاندې شکلونو او دهغوی اړوندو عملیو ته پاملرنه وکړئ.

$9 + 7 = 10 + 6 = 16$

۲- مثال

$8 + 6 = 10 + 4 = 14$

حل شوي مثال په نظر کې ونیسئ او تش ځایونه یې ډک کړئ.

$\square + \square = \square + \square = \square$

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

$$\boxed{۶} + \boxed{۷} = \boxed{۱۰} + \boxed{۳} = \boxed{۱۳}$$

$$\boxed{۷} + \boxed{۹} = \boxed{۱۰} + \boxed{} = \boxed{}, \quad \boxed{۵} + \boxed{۶} = \boxed{۱۰} + \boxed{} = \boxed{}$$

$$\boxed{۸} + \boxed{۷} = \boxed{۱۰} + \boxed{} = \boxed{}, \quad \boxed{۹} + \boxed{۶} = \boxed{۱۰} + \boxed{} = \boxed{}$$

$$\boxed{۸} + \boxed{۹} = \boxed{۱۰} + \boxed{} = \boxed{}$$

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

$$\boxed{۸} + \boxed{۶} = \boxed{۱۰} + \boxed{۴} = \boxed{۱۴}$$

$$\boxed{۷} + \boxed{۸} = \boxed{} + \boxed{} = \boxed{۱۵}, \quad \boxed{۹} + \boxed{۴} = \boxed{} + \boxed{} = \boxed{۱۳}$$

$$\boxed{۹} + \boxed{۷} = \boxed{} + \boxed{} = \boxed{۱۶}, \quad \boxed{۳} + \boxed{۹} = \boxed{} + \boxed{} = \boxed{۱۲}$$

$$\boxed{۷} + \boxed{۶} = \boxed{} + \boxed{} = \boxed{۱۳}$$

۳- د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

$$\boxed{۶} + \boxed{۸} = \boxed{} + \boxed{۴} = \boxed{}$$

$$\boxed{۳} + \boxed{۷} = \boxed{۱۰} + \boxed{} = \boxed{}$$

$$\boxed{۴} + \boxed{۶} = \boxed{} + \boxed{۰} = \boxed{}$$

څو داسې عددونه پیدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکي به دې وپوهیږي چې په هره مرتبه کې یوازې یو رقم لیکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو په دوهم ټولگي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنیو عددونو کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عملیه په لویو عددونو کې داسې په نظر کې ونیسئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز
۰	۰	۰	۰
۴	۳	۵	۲
۷	۶	۷	+ ۶
۱۱	۱۰	۱۳	۹

$$\begin{array}{r}
 000 \\
 2534 \\
 + 6767 \\
 \hline
 9301
 \end{array}$$

مثال:

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

$$\begin{array}{r}
 7321 \\
 + 2609 \\
 \hline
 \hline
 \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 5843 \\
 + 6080 \\
 \hline
 \hline
 \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 6435 \\
 + 1586 \\
 \hline
 \hline
 \square
 \end{array}$$

لاندې پوښتنې حل کړئ:

$$\begin{array}{r}
 34056 \\
 + 64967 \\
 \hline
 \hline
 \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1087 \\
 + 994 \\
 \hline
 \hline
 \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 2703 \\
 + 9619 \\
 \hline
 \hline
 \square
 \end{array}$$

۱- د حاصل څخه په کار اخستني سره لاندې د جمعې پوښتنې حل کړئ:

۳۴۵۶	۱۰۰۴۷	۱۴۴۳
+	+	+
۴۰۹۰۷	۹۹۹۳	۱۸۵۸

۲- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو کې وليکئ او په تشو ځایونو کې يې مناسب عددونه وليکئ.

$\begin{array}{r} \textcircled{1} \\ 8 \quad 8 \quad 6 \\ + \square \quad 0 \quad \square \\ \hline 13 \quad 9 \quad 4 \end{array}$	$\begin{array}{r} \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \\ \square \quad 7 \quad 3 \\ + 3 \quad 4 \quad \square \\ \hline 5 \quad 2 \quad 2 \end{array}$	$\begin{array}{r} \square \quad \square \quad \square \\ + 4 \quad 7 \quad 8 \\ \hline 4 \quad 7 \quad 8 \end{array}$
$\begin{array}{r} \textcircled{1} \\ 7 \quad \square \quad \square \quad 6 \\ + \quad 4 \quad 3 \quad \square \\ \hline 7 \quad 7 \quad 9 \quad 0 \end{array}$	$\begin{array}{r} \textcircled{1} \\ 8 \quad 7 \quad 6 \\ + \square \quad \square \quad \square \\ \hline 11 \quad 0 \quad 9 \end{array}$	$\begin{array}{r} \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \\ 6 \quad 7 \quad 8 \\ + 3 \quad 2 \quad \square \\ \hline 10 \quad 0 \quad 1 \end{array}$

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار يې د سودا اخیستلو لپاره ۷۰۶ افغانۍ نورې هم ورکړې اوس له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګې او د زرد الو ۵۵۰ نیالګې موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نیالګې څومره دي؟

۵- کریمه له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانۍ زیاتې لري. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کریمې پیسې معلومې کړئ.

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانۍ او نور ۴ زامنو ته یې ۵، ۵ افغانۍ ورکړې، معلوم یې کړئ چې پلار یې زامنو ته څو افغانۍ ورکړي دي؟

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري سرته ورسوي.

①	①	
۱	۴	۸
۲	۶	۵
+	۰	۰
<hr/>		
۵	۱	۳

①	①	
۱	۷	۶
۲	۰	۰
۵	۲	۰
+	۶	۴
<hr/>		
۹	۶	۰

د جمعې لومړی جز	→	۲	۵
د جمعې دویم جز	→	۱	۲
د جمعې دریم جز	→	۱	۰
د جمعې حاصل	→	۴	۷

مثالونه:

۱- جمع یې کړئ:

۳۴۷	
+	۱۱۲
۶۲۳	
<hr/>	
<hr/>	

ج:

۱۰۱	
+	۲۳۴
۵۶	
۱۲	
<hr/>	
<hr/>	

ب:

۳۴۷	
+	۱۰۰
۱۲۳	
۱۴۷	
<hr/>	
<hr/>	

الف:

۲- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ۹ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې یې تکرار نشي.

۳- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ۱۲ او مساوي اجزاوې ولري.

جمع یې کړئ:

۳۵	
+	۷۴۳
۲۷۱	
۱۰۰	
<hr/>	
<hr/>	

۷۰۰۲	
+	۱۸۷۰
۹۴۰۲	
۸	
<hr/>	
<hr/>	

۱- یوه بڼوال د ۳۶۲۰۰ افغانیو منډې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناک او د ۶۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل. معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړي دي؟

۲- یوه هټی وال په لومړۍ ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو، په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو، په دریمه ورځ د ۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي، معلوم کړئ چې هټی وال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړي دي؟

۳- لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو کتابچو کې ولیکئ او بیایې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \\
 \square \quad 9 \quad \square \quad 5 \quad 5 \\
 + \quad 7 \quad 0 \quad 9 \quad \square \quad 5 \\
 \hline
 1 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \\
 \square \quad 3 \quad \square \quad 7 \quad 3 \\
 + \quad 6 \quad \square \quad 4 \quad 2 \quad 8 \\
 \hline
 7 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \quad 1
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \quad \textcircled{1} \\
 1 \quad 0 \quad 6 \quad \square \quad 8 \\
 + \quad \square \quad \square \quad \square \quad 7 \quad \square \\
 \hline
 1 \quad 2 \quad 3 \quad 5 \quad 6
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{0} \quad \textcircled{0} \quad \textcircled{0} \\
 7 \quad 8 \quad 8 \quad 4 \quad 2 \\
 + \quad 9 \quad 8 \quad 8 \quad 7 \\
 \hline
 \square \quad \square \quad \square \quad \square \quad \square
 \end{array}$$

د ټوکر او بدللو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره ټوکر، په دویمه ورځ ۷۴۰ متره ټوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړی دی. معلوم یې کړئ چې په درې واړو ورځو کې نوموړې فابریکې څو متره ټوکر او بدلي دي.

اتم لوست

د جمعې د عمليې ازمويښت

هدف: زده کونکي به وکولای شي چې د جمعې عمليې امتحان کړي.

$$\begin{array}{r} 322 \\ + 1076 \\ \hline 1398 \end{array} ?$$

$$\begin{array}{r} 322 \\ + 1076 \\ \hline 1398 \end{array}$$

شاګر، فهيم ته وويل: کولای شي چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړي؟
فهيم وويل هو، داسې يې جمع کوم:

شاګر وويل: څرنگه پوهيږي چې پوښتنه دې صحيح حل کړي ده او که غلطه؟

$$\begin{array}{r} 1076 \\ + 322 \\ \hline 1398 \end{array}$$

فهيم وويل: ددې کار لپاره د جمعې د اجزاوو د ځايونه بدلوو او د جمعې عمليه سرته رسوو.
څرنگه چې په دواړو حالتونو کې عين عدد لاس ته راغی نو ځواب صحيح دی.

لاندي پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بيا يې و آزمایئ.

$$\begin{array}{r} 29764 \\ + 50235 \\ \hline \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10860 \\ + 28015 \\ \hline \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2345 \\ + 1023 \\ \hline \hline \end{array}$$

۱. لاندې عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} 17891 \\ + 71864 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 7650 \\ + 63425 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 3764 \\ + 15321 \\ \hline \end{array}$$

۲. د ۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منو نیالګي وه، په نوموړي بڼ کې ۱۶۷۴۵ نور نیالګي یې کینول شول اوس په بڼ کې څو نیالګي موجود دي. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیا یې آزمایئ.

$$\begin{array}{r} 70042 \\ + 20800 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1642 \\ + 8607 \\ \hline \end{array}$$

څلورم فصل

د تفریق عملیه

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حمیده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلم او کتابچه واخیستل اوس د حمیده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴	مفروق منه
۴۲	مفروق
۵۲	د تفریق حاصل

$$94 - 42 = 52$$

یا:

محسن ۱۳۸ کریتیه منې لري، که چېرې د هغو څخه ۲۸ کریتیه منې خرڅې کړي، څو کریتیه منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱۳۸	
۲۸	-
۱۱۰	

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره ټوکر درلود، که چېرې له هغو څخه یې ۷۸۰ متره ټوکر پلورلی وي څو متره ټوکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰	
۷۸۰	-
۳۲۰۰	

یوه عبارتي یو بنسټنه ترتیب او حل کړي.

مشرق او نمرین

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 6742 \\ - 1030 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 68927 \\ - 56706 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 19999 \\ - 6999 \\ \hline \end{array}$$

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 17760 \\ - 2642 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 19952 \\ - 17310 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 19952 \\ - 2642 \\ \hline \end{array}$$

۱- د اووه او یا زره له عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

کوانی دنده

لاندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

$$\begin{array}{r} 17978 \\ - 1847 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 18979 \\ - 1847 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 18979 \\ - 17132 \\ \hline \end{array}$$

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول

هدف: که چېرې د مفروق منډه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنۍ وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولای شي.

څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یویزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یو سلی د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یولسي د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلي.

	(۲)	(۱۴)	(۱۲)
	۳	۵	۲
-	۱	۷	۵
	۱	۷	۷

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

	۷	۳	۵	۸
	-	۶	۳	۵

	۳	۰	۰	۰	۶
	-	۱	۱	۲	۴

	۹	۹	۹	۱

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه یو له بل سره جمع کړئ

۷۰۳ او ۸۴۰

۵۸۳ او ۶۰۷

۱۱۱ او ۱۰۴

۸۴ او ۲۵۶۴

۲۱۳ او ۱۰۰

۶۴۱ او ۳۷۲

۲- په چوکاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۷۳۲ او ۴۸۱

۹۷۸ او ۱۰۰۰

۷۸۶ او ۳۲۵

۶۴۰ او ۱۹۲

۱۰۹ او ۳۰۰۵

۸۷ او ۱۷۶

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې وې، د خفاستې په یوې لوبې کې یې گډون وکړ، که چېرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي خو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

کونۍ دنده

په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چېرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

۴- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي، ۲۳۰ تنه یې په یوه هوائی ډگر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمېر څو تنه دی؟

۵- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیبه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

۶- که چېرې د دریم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګي کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي، په داسې حال کې که په دواړو ټولګيو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګيو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې دروغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسې حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی؟

کورنی دنده

د تفریق یوه عبارتې پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

$$\begin{array}{r}
 ۱۴۲۱ \\
 ۲۱۸ \\
 + \\
 \hline
 \end{array}$$

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د
 جمعی حاصل څخه هر یو د جمعی جز
 تفریق کړئ.

۱۰- احمد یو خوراک، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب و خور او د هوتیل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانی ورکړې، که چېرې د یو خوراک کباب قیمت ۵۰ افغانی وي معلوم کړئ چې هوتلی څو افغانی بیرته ورکړي؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانی درلودې خپلو درېوو زمانو هر یوه ته یې ۹۹ افغانی د بنوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانی پاتې دي؟

۱۲- د $۱۲۵ - ۶۴ = ?$ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم ونیسي.

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې وليکي او بیا دې حل کړي.

$ \begin{array}{r} ۸۱۱۰ \\ - ۶۱۸ \\ \hline \square \end{array} $ <p>۳-</p>	$ \begin{array}{r} ۴۰۳۹ \\ + ۷۰۴۷ \\ + ۲۰ \\ \hline \square \end{array} $ <p>۲-</p>	$ \begin{array}{r} ۱۰۹ \\ + ۶۱۳ \\ + ۷۸ \\ \hline \square \end{array} $ <p>۱-</p>
---	---	---

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم یو یې لوی او کوم یې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځایونه د $<$ ، $=$ او $>$ په مناسبو نښو سره ډک کړئ.

۲۳۴۵۱ ۷۶۴۲

۴۳۵۲۰ ۴۳۲۱۶ + ۳۰۴

۴۳۲۱۶ ۴۳۵۲۰ - ۳۰۴

۷۸۴۳۰ ۸۷۹۸۶

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 18042 \\ - 8724 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 76421 \\ - 67840 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10076 \\ - 9327 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100000 \\ - 92468 \\ \hline \end{array}$$

یوولسم لوست

د تفریق د عملیې آزمایلی

مستطیان	۴	۱	۲
مفروق	۴	۲	۲
مفروق مننه	۸	۳	۴

مثال	۸	۳	۴
مفروق	۴	۲	۲
د تفریق حاصل	۴	۱	۲

هدف: زده کوونکي په دې پوره شي چې د تفریق پوښتنه یې په سمه توګه حل کړې ده او که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفریق پوښتنه مو په سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمویو:

	آزموینه				مثال		
د تفریق حاصل	۴	۱	۲	مفروق مننه	۸	۳	۴
مفروق +	۴	۲	۲	مفروق -	۴	۲	۲
مفروق مننه	۸	۳	۴	د تفریق حاصل	۴	۱	۲

د تفریق د عملیې د آزمایلو لپاره لومړی د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو، که چېرې مفروق مننه لاس ته راشي پوښتنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

فعالیت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او و آزمایئ.

$$\begin{array}{r} 7629 \\ - 4552 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8447 \\ - 6245 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1024 \\ - 635 \\ \hline 389 \end{array}$$

هر زده کوونکی دې په خپله یوه پوښتنه ولیکي او حل

دې کړي بيا دې و آزمويي.

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

ج:

$$\begin{array}{r} 100000 \\ - 99999 \\ \hline \end{array}$$

ب:

$$\begin{array}{r} 7325 \\ - 1976 \\ \hline \end{array}$$

الف:

$$\begin{array}{r} 6420 \\ - 1840 \\ \hline \end{array}$$

۲- یوه بڼوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۳- یوه مال دار ۱۲۰۰۰ مېرې درلودې، نوموړي ۹۰۴ مېرې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو مېرې ورسره پاتې دي؟

۴- یوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو ټوکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو ټوکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوږه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ مننه د غنمو حاصل، ۲۰۰ مننه یې د خپل خوراک لپاره وساتل، پاتې څومره غنم باید وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

پنجم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپېژني او په ترتيب سره به عددونه په هغه باندې وليکلای شي.

فعالیت

۱- د عددي کارتونو د شکلونو څخه په گټه اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ.

۱		۳			۶			۱۰	۱۲		۱۵		۱۸		
---	--	---	--	--	---	--	--	----	----	--	----	--	----	--	--

۲- د پورته ډک شوي جدول څخه په گټه اخیستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی، په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد وليکئ.

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادېږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادېږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳ عددونه داسې ترتيب کوو.

۲، ۱، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳

مشق لوستون

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطې په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب سره عددونه له کین لوري څخه بڼې لوري ته ولیکئ.

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶ او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

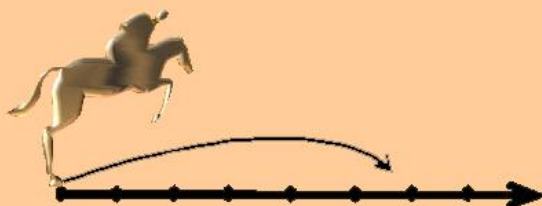
۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطې په نظر کې ونیسئ، عددونه په ترتیب سره د کین لوري څخه بڼې لوري ته ولیکئ.

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۳، ۱، ۲، ۴، ۵، ۷، ۶، ۸ او عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

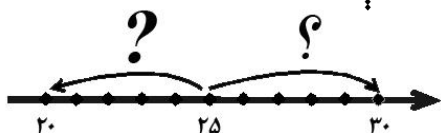
هدف: زده کوونکي به لسونو ته نژدې عددونه یعنی (۱۰، ۲۰، ۳۰، ۴۰، ...) ته نژدی عددونه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندي په لاندي توگه بنودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟ یعنی ۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندي لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، څرنگه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د ۳۰ عدد په نسبت د ۲۰ عدد ته نژدې دی، نوموړې ۲۲ د ۲۰ په نژدې والی کې حساب وو.

فعالیت: آیا د ۲۵ عدد ۲۰ ته نژدې دی او که ۳۰ ته؟

د ۲۵ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پېښه شي، مونږ وایو دواړو ته یو شان فاصله لري.

- ۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته نژدې دی؟ جلا جلا یې ولیکئ او کوم عدد د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.
- ۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نژدې دي؟ ویې لیکئ!

د ۹۳، ۹۷، ۹۸، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه ۱۰۰ ته نژدې دي جلا، جلا یې ولیکئ.

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توگه لاندې عددونه کوم عددونه ۶۰ او کوم عددونه ۷۰ ته نژدې دي.

مثالونه:

<input type="text"/>	۶۴	<input type="text"/>	۶۷	<input type="text"/>	۶۰	۶۱
<input type="text"/>	۶۶	<input type="text"/>	۶۳	<input type="text"/>	۷۰	۶۹

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونیسئ، کوم عددونه ۴۰ ته او کوم عددونه ۵۰ ته نژدې دي؟

<input type="text"/>	۴۶	<input type="text"/>	۴۸	<input type="text"/>	۴۴
<input type="text"/>	۴۴	<input type="text"/>	۴۲	<input type="text"/>	۴۵

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته نژدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ.

۴- د ۴۰ او ۶۰ په منځ کې څو عددونه ۵۰ ته نژدې دي؟ په ترتیب سره یې ولیکئ.

د ۷۹، ۷۵، او ۷۶ عددونو څخه کوم عددونه او یا او کوم یې اتیا ته نژدې دي؟ په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

خوار لسم لوست

په عددي خط باندي د جمعې عمليه

هدف : زده کوونکی به وکړای شي د جمعې عمليه په عددي خط باندي سرته ورسوي.

د $8+5=13$ د جمعې عمليه په عددي خط باندي داسې سرته رسوو. لومړی د لاندي عددي خط په مخ باندي د صفر څخه د ۸ واحدونو په اندازه بنسې خواته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه بنسې خواته حرکت کوو، لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو، دا عدد د ۸ او ۵ عددونو د جمعې حاصل نښي.

فعالیتونه

د لاندي شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکئ او د جمعې عمليه سرته ورسوئ.

کوونکی دنده

لاندي عمليې د عددونو د خط پر مخ باندي سرته ورسوئ.

$3+6=9$

$3+4=7$

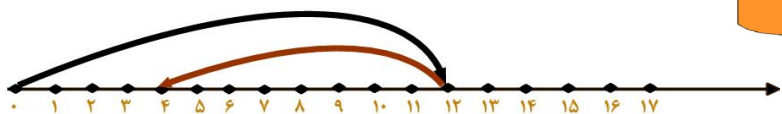
پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه بنی خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کینې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته گرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو چې د ۵ عدد رابنډي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هغه عملیه داسې لیکو.

$$11 - 6 = 5$$

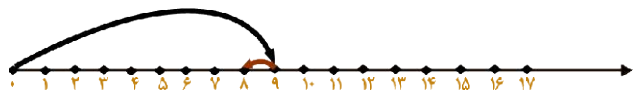

$$12 - 8 = 4$$

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره دلاندې شکلونو له مخې د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیه سرته ورسوئ.

$$\square - \square = \square$$

$$\square - \square = \square$$

۲- د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې ونسیاست؟

$$۱۶-۷=?$$

$$۱۴-۸=?$$

$$۸-۳=?$$

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

$$۷-۴=?$$

شپږم فصل ضرب

شپږسم لوست: د ضرب د عمليې پېژندنه

هدف: زده کوونکي د ضرب عمليه چې د څو مساوي عددونو د جمعې لنډې طريقې په مفهوم وپوهېږي.

فعالیتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب وواياست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې څو کیږي؟

۲- په لاندې تصویر کې څو گلدانۍ وینئ او په هر هره گلدانۍ کې څو گلان دي؟ ټول څو گلان کیږي؟

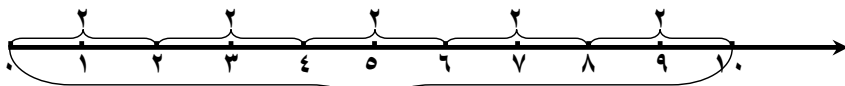
لومړی مثال:

څو قابه وینئ، په هر قاب کې څو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر څو کیږي؟

$$۲+۲+۲+۲=۸$$

په پورته عملیه کې د ۲ رقم ۴ واری لیدل کیږي، په دې معنا چې: ۴ واری د ۲ سره مساوي کیږي او د ضرب په شکل یې داسې لیکو. $۲ \times ۴ = ۸$ داسې لوستل کیږي، ۲ ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کیږي.

دویم مثال: د لاندې عددې خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نیسو:

$$\begin{aligned} 2+2+2+2+2 &= 10 \\ 2 \times 5 &= 10 \end{aligned}$$

دریم مثال:

شپږ ستوري په څو گروپونو کې وینئ، ټول څو ستوري کېږي؟

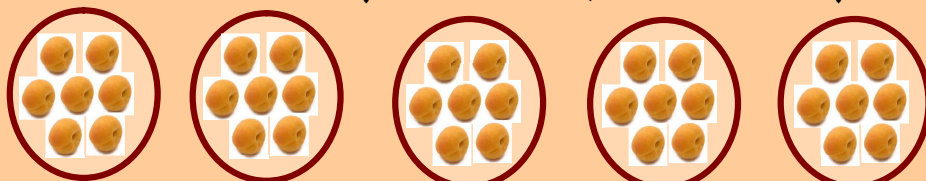
$$6+6+6+6=24$$

$$6 \times 4 = 24$$

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو:

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ.

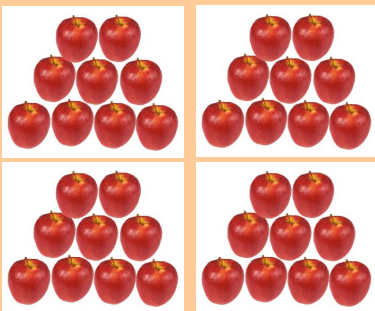
۲- د چاپیریال د موادو په واسطه د 3×3 افاده د جمعې په شکل و بنیاست!

۳- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې ولیکئ

$$5+5+5+5+5+5+5$$

او حل یې کړئ.

$$\text{---} \times \text{---} = \text{---}$$

مخامخ شکلونه په نظر کې ونیسئ، د هغو د

جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې

ولیکئ او حل یې کړئ.

$$\text{---} + \text{---} + \text{---} + \text{---} + \text{---} + \text{---} = \text{---}$$

$$\text{---} \times \text{---} = \text{---}$$

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دویم ټولگي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لاینه پوهیدو لپاره د 5×63 د ضرب حاصل له نظره تیر وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د یویزو له رقم یعنی ۳ سره ضربوو چې ۱۵ کیږي، د ۵ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسيزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسيزو د مرتبې د عدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} 63 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

اوس ۵ د لسيزو په مرتبه یعنی ۶ کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره (۱) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} 63 \\ \times 5 \\ \hline 315 \end{array}$$

فعالیتونه

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

$$\begin{array}{r} 44 \\ \times 6 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 22 \\ \times 6 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 25 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 53 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 41 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 30 \\ \times 6 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 15 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 25 \\ \times 9 \\ \hline \square \end{array}$$

یوښتنی:

۱- تش ځایونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په گټه اخیستنې سره په مناسبو عددونو ډک کړئ.

<input type="text"/>	×	۴	=	۱۶	<input type="text"/>	×	۳	=	۲۷	<input type="text"/>	×	۲	=	۱۸
۵	×	<input type="text"/>	=	۲۵	۴	×	<input type="text"/>	=	۲۴	۳	×	<input type="text"/>	=	۲۴

۲- د کین لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

۵	×	۵	=	۲۵
۶	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	۶	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

له لوبیا، وړو ډبرو او یا د چاپیریال له نورو توکو څخه په گټه اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړی.

پاملرنه و کړئ!

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

کورنۍ دنده

د جدول له مخې دې د ۶ او ۷ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

مشق اور تمرین

۱. د ژبني ضرب څخه په گټه اخیستني سره لاندې تش
خایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$۴ \times \square = ۲۴$$

$$۴ \times ۷ = \square$$

$$\square \times ۶ = ۲۴$$

$$۷ \times \square = ۴۹$$

$$\square \times ۷ = ۲۸$$

$$۶ \times \square = ۳۶$$

$$۷ \times \square = ۳۵$$

$$\square \times ۷ = ۴۹$$

$$۶ \times ۵ = \square$$

$$۷ \times \square = ۵۶$$

$$\square \times ۶ = ۴۲$$

$$\square \times ۶ = ۵۴$$

$$۶ \times \square = ۴۸$$

$$۹ \times ۷ = \square$$

$$\square \times ۷ = ۵۶$$

$$۶ \times \square = ۵۴$$

$$۷ \times ۶ = \square$$

$$\square \times ۷ = ۶۳$$

$$\square \times ۵ = ۳۵$$

$$\square \times ۶ = ۴۸$$

کورنی دنده

لاندې عددونه ضرب کړئ.

$$۳ \times ۷ = \square$$

$$۴ \times ۹ = \square$$

$$۵ \times ۸ = \square$$

$$۷ \times ۳ = \square$$

$$۹ \times ۴ = \square$$

$$۸ \times ۵ = \square$$

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

$4 \times 7 = \square$

$7 \times 4 = \square$

$5 \times 7 = \square$

$7 \times 5 = \square$

$6 \times 7 = \square$

$7 \times 6 = \square$

$3 \times 8 = \square$

$8 \times 3 = \square$

$4 \times 8 = \square$

$8 \times 4 = \square$

$5 \times 8 = \square$

$8 \times 5 = \square$

۳- لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 64 \\ \times 7 \\ \hline \square \\ \hline 76 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 32 \\ \times 6 \\ \hline \square \\ \hline 46 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 6 \\ \hline \square \end{array}$$

کورنۍ دنده

د ۸ او ۷ ژبني ضرب جدول په خپلو کتابچو کې وليکئ.

نولسم لوست

د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

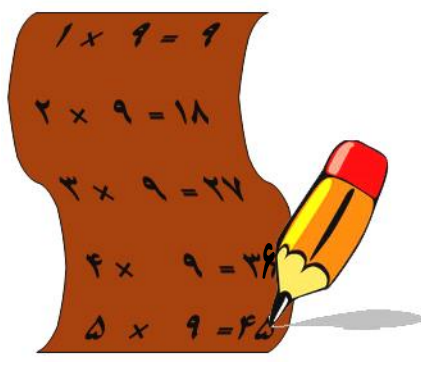
هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژوند کې ورڅخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هر یوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې وليکي او یاد دې کړي.

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په گټه اخستني سره لاندې تش
خايونه ډك كړئ.

۸			۲۴			۵۶		۸۰
---	--	--	----	--	--	----	--	----

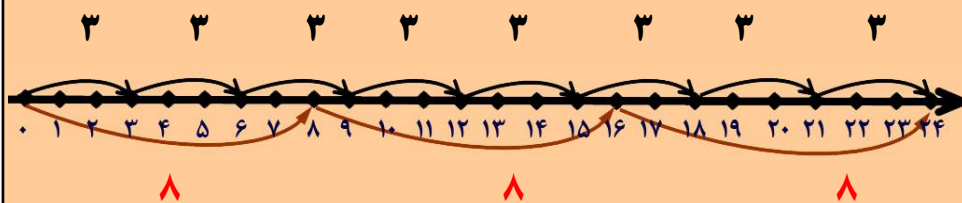
۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نيولو سره لاندې تش
خايونه ډك كړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱
---	----	--	----	--	--	--	--	----

۷		۲۱			۴۲			۶۳
---	--	----	--	--	----	--	--	----

۳- په يوه بڼ کې ۸ هلکان د منو په ټولولو بوخت دي، که
چېرې هر هلك ۷ دانې منې ټولې كړې وي، معلوم كړئ
چې ټولې يې څو منې ټولې كړې دي.
يادونه: لاندې مثال په پام کې ونيسئ.

$۸ \times ۳ = ۲۴$ يا $۳ \times ۸ = ۲۴$

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط
باندې حل كړئ.

الف: $۹ \times ۲ = ۱۸$ $۲ \times ۹ = ۱۸$

ب: $۴ \times ۶ = ۲۴$ $۶ \times ۴ = ۲۴$

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

$$\begin{array}{r} 128 \\ \times 9 \\ \hline 1152 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 47 \\ \times 8 \\ \hline 376 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 38 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 24 \\ \times 9 \\ \hline \square \end{array}$$

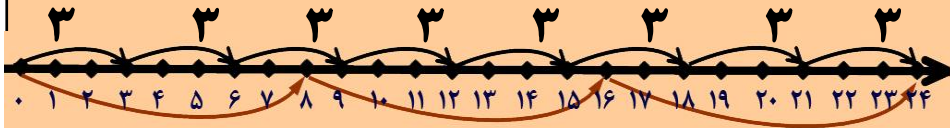
$$\begin{array}{r} 114 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 289 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 98 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 178 \\ \times 9 \\ \hline \square \end{array}$$

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

کوڼۍ دنده

ټول زده کوونکي دې ۸، ۹، او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

شلم لوست

د (۱-۱۰) پوري د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طريقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپيژني او له هغه څخه گټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخستنې طريقه:

د ۴×۵ د ضرب د پيدا کولو له پاره د بني لاس يوې گوتې ته د لومړۍ ليکې د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کيڼ لاس يوې گوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه بني خواته حرکت ورکړئ، په نتيجه کې دواړه گوتې په يوه عدد باندې سره يو ځای کيږي، کله چې عدد ولولئ ليدل کيږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۴×۵ د عمليې د ضرب حاصل دی. يعنې: $۴ \times ۵ = ۲۰$

۱- د جدول څخه په گټې اخیستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې ولیکئ.

$$5 \times 6 = \square$$

$$10 \times 1 = \square$$

$$7 \times 8 = \square$$

$$6 \times 8 = \square$$

$$9 \times 6 = \square$$

$$4 \times 8 = \square$$

۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه یې د ژبني ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۴	۶	۵	۹	۸	۷
× ۵	× ۸	× ۷	× ۶	× ۸	× ۶
\square	\square	\square	\square	\square	\square

۳- په متناوب ډول ، اته ، اته وشمیرئ او تش ځایونه پرې ډک کړئ.

\square	۷۲	\square	۵۶	\square	\square	۳۲	\square	\square	۸
-----------	----	-----------	----	-----------	-----------	----	-----------	-----------	---

۴- د ژبني ضرب څخه په گټې اخیستني سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

\square	\square	۹	۹	\square
× ۰	× ۹	× ۶	× \square	× ۶
\square	۷۲	\square	۴۵	\square

۸	۸	۶	۷
× \square	× \square	× \square	× \square
\square	\square	۵۴	\square

۵- په ۸، ۶ او ۴ عددونو کې ډیر لوی عدد له ډیر کوچني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل یې پیدا کړئ.

۶- لطیفې ۹ قطي تباشیر راواخیستل که چېرې په هرې قطي کې ۸ قلمه تباشیر وي معلوم یې کړئ چې لطیفې څو قلمه تباشیر اخیستلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	۶
۸					
۷					
۹					

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

$$\begin{array}{r} 22 \\ \times 9 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 15 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 14 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

یوویستم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهیږئ چې : $6+6+6+6+6=30$

یا:

د ضرب حاصل	د ضرب دویم جز	د ضرب لومړی جز
۳۰	۵	۶

$6 \times 5 = 30$

اوس غواړو چې د ۵ عدد ۶ واري جمع کړو.

یا:

د ضرب حاصل	د ضرب دویم جز	د ضرب لومړی جز
۳۰	۶	۵

$5 \times 6 = 30$

د دوو پورتنیو افادو له پرته کولو څخه دا نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاوو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

$6 \times 5 = 5 \times 6 = 30$

فعالیت

۱- د ۵۶ = $7 \times \square$ افاده په نظر کې ونیسئ:

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟

ج: د ۵۶ عدد په څه نامه یادېږي؟

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

۲- د $56 = 7 \times \square$ په افاده کې .

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او وواياست چې څه

توپیر لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلي په

خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ:

۷	×	۶	=	۶	×	۷	=	۴۲
۶	×	<input type="text"/>	=	<input type="text"/>	×	۶	=	۵۴
۷	×	۸	=	<input type="text"/>	×	۷	=	۵۶

نمونه:

پوښتنې:

۱- د کین لوري د ضرب څخه په گټې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

$6 \times 7 = \square$	\longleftrightarrow	$7 \times \square = 42$
$9 \times 7 = \square$	\longleftrightarrow	$\square \times 9 = 63$
$3 \times 8 = \square$	\longleftrightarrow	$8 \times \square = 24$
$6 \times 4 = \square$	\longleftrightarrow	$\square \times 6 = 24$
$7 \times \square = 21$	\longleftrightarrow	$3 \times \square = 21$

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

ج: ۷

$$\begin{array}{r} \square \\ \times \square \\ \hline \square \end{array}$$

ب: ۶

$$\begin{array}{r} \square \\ \times \square \\ \hline \square \end{array}$$

الف: \square

$$\begin{array}{r} \square \\ \times 4 \\ \hline 4 \end{array}$$

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

x	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

x	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

x	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

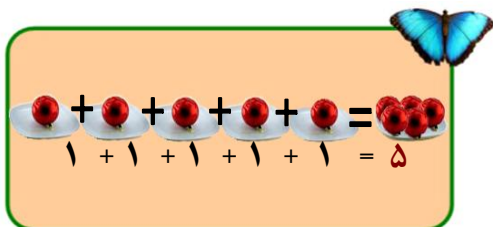
$$\square \times 4 = 4 \times 7 = \square$$

$$8 \times 4 = \square \times 8 = \square$$

دوه ويشتم لوست

په ۱، ۱۰، او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱، ۱۰، او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول د يوي آسانې طريقې په توگه وپېژني.

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

$$۱ \times ۵ = ۵$$

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې منې يو وارې وینو نو د ضرب عمليه يې داسې

$$۱ \times ۵ = ۵$$

ليکو.

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي، که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی، نو ليکلی شو چې:

$$۱ \times ۸ = ۸$$

$$۸ \times ۱ = ۸$$

$$۴ \times ۱ = ۴$$

$$۱ \times ۴ = ۴$$

$$۶۴ \times ۱ = ۶۴$$

$$۱ \times ۶۴ = ۶۴$$

په تشو ځایونو کې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال: $1 \times 9 = 9$

$1 \times 182 = \square$

$1 \times 71 = \square$

$1 \times 1 = \square$

$\square \times 420 = 420$

$\square \times 254 = 254$

$\square \times 1 = 1278$

$307 \times \square = 307$

$194 \times 1 = \square$

$2781 \times 1 = \square$

$4005 \times \square = 4005$

$7002 \times 1 = \square$

$1 \times \square = 2764$

$\square \times 265 = 265$

$7640 \times \square = 7640$

$601 \times 1 = \square$

زده کوونکي دې د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

$61 \times 1 = ?$

$184 \times 1 = ?$

$1 \times 740 = ?$

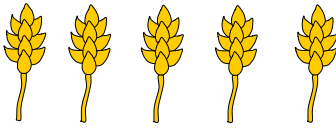
د ۱۰ ضربول په يوه عدد کې:

مثال: $۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۵۰$

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه وارې جمع شوي دي.

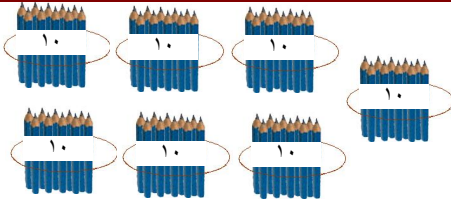
$$۱۰ \times ۵ = ۵۰$$

مثال ۲: $۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۷۰$

۱۰ اووه وارې جمع شوي دي.

$$۱۰ \times ۷ = ۷۰$$

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي، که چېرې ۱۰ په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل بنسټی خواته یو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد بنسټی خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لاندې پوښتنې حل کړئ.

$۱۰ \times ۹ =$

$۱۰ \times ۱۳۴ =$

$۱۰ \times ۷۶۸ =$

$۸ \times ۱۰ =$

$۷۲۱ \times ۱۰ =$

$۲۳۵۶ \times ۱۰ =$

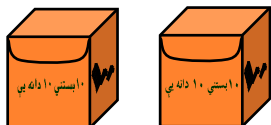

په یو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتیجه یې ولیکئ چې یو له بل څخه څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

په يوه عدد کې د ۱۰۰ ضربول:

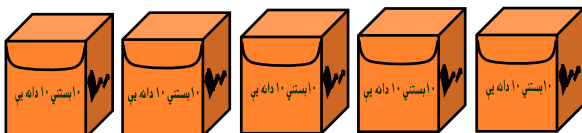
لومړی مثال:

$$۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰$$

دوه ځلي ۱۰۰ ليدل کيږي. $۱۰۰ \times ۲ = ۲۰۰$

دویم مثال:

$$۱۰۰ + ۱۰۰ + ۱۰۰ + ۱۰۰ + ۱۰۰ = ۵۰۰$$

$$۱۰۰ \times ۵ = ۵۰۰$$

د پورتنیو عملیو او شکلونو څخه نتیجه لاس ته راځي، که چېرې ۱۰۰ په یوه عدد کې یا یو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې ولیکو او نښي خواته یې دوه صفرونه کيږدو.

دلاندې عملیو د ضرب حاصل پیدا کړئ:

$$۶ \times ۱۰۰ = ?$$

$$۶۷ \times ۱۰۰ = ?$$

$$۲۱۳ \times ۱۰۰ = ?$$

$$۴۷ \times ۱۰۰ = ?$$

$$۱۶ \times ۱۰۰ = ?$$

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

$$۱۰۰ \times ۵$$

$$۱۰۰ \times ۴$$

$$۱۰۰ \times ۳$$

لاندي پوښتنې د حل شوو مثالون په څير په خپلو کتابچو کې حل کړئ.
مثالونه

$$100 \times 2 = 200$$

$$100 \times 10 = 1000$$

۱:-

100	×		=	400
	×	6	=	600
100	×		=	900
9	×		=	900

	×	11	=	1100
100	×		=	2500
	×	20	=	2000
	×	100	=	2000

۲- یو سړي یو کارتن منې په ۱۰۰ افغانۍ وپلورلې، د ۸ کارتنو قیمت معلوم کړی .

۲- که یو کس په یوه ورځ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰ ورځو اجوره یې څو افغانۍ کیږي؟

که چېرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکلېټ وي، معلوم یې کړئ چې په ۷ کارتنو کې به څو پاکټه چاکلېټ موجود وي؟

۱ - لاندې عددونه یوله بله سره ضرب کړئ.

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 86 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10 \\ \times 82 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 84 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 240 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 890 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 760 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 604 \\ \times 10 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10 \\ \times 604 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 740 \\ \times 100 \\ \hline \end{array}$$

۲ - یوه هتیاوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره توکر وپلورل، که چېرې د یو متر توکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم یې کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړې دي.

۳ - که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نوموړې کورنۍ به په ۱۲ توکي د څو افغانیو بوره راواخلي؟

د ۷۰، ۸۴، ۹۲، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عددونو کې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې یوله بله سره پر تله او نتيجې یې ولیکئ.

اووم فصل

داندازه کولو واحداث

در ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر د اوږدوالي د واحد په توگه وپېژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم، مهربانې وکړه داسې یوه پرده راوولپړه چې جگوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهیمې خور بشارته ولاړه د خپلې خور له هدايت سره سم یې ټوکر واخيسته پرده یې ور څخه وگنډله او ور وپلیرله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشېنې شوه، د هغې د خواشینتیا علت څه وي؟

څرنگه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پرده یې د اړتیا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو وواياست چې څه باید وکړو.

څرنگه چې د نړۍ ټول خلك د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په گړپوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحد څخه کار اخستل کیږي.

فعالیتونه: بنوونکی دې دوه تنه زده کوونکي د ټولگي مخې ته راوغواړي او یو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

- ۱- د خپل ټولگي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
- ۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد اوږدوالی له یو متر څخه زیات دی؟
- ۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غړي د قد اوږدوالی له یوه متر څخه کم دی؟
- ۴- ستاسو د ټولگي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟
- ۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که کم؟
- ۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوپشتې کم دی؟

د خپل کور د یوې کوتې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

څلورويشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده کونکي به سانتي متر د متر د جزء (د يوه متر د سلمې برخې) په توگه وپيژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به ليدلي وي چې ټوکر پلورونکي د ټوکر د اخیستلو او پلورلو لپاره ديوې فلزي ټوټې څخه کار اخلي، ترکانان، معماران او مهندسان د شيانو د اوږدوالي د اندازه کولو لپاره د متر له فيتو څخه کار اخلي بناغلي بنوونکي دې په ټولگې د تختې په مخ باندې ديوه متر په اندازه يو خط رسم کړي او د زده کوونکو پام دې ورته را وگرځوي، بيادې زده کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرگي، لښتې يا تار څخه يې جوړکړی دی، څرنگه ورڅخه کار اخلي؟ ترڅو د ټولگي او ميز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځينو حالاتو کې به ووينئ چې د ميز اوږدوالی او سور له متر څخه زيات يا کم دی، په دې صورت کې اړتيا پيدا کيږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپيژنو، نو که چېرې يو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته يې يو سانتي متر وايي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په ليدو سره وپيژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

=

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چېرې ستاسو د مېز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دوو مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ، او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او وویاست چې هر یو څو سانتي متره دی؟

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

پنځه و یستم لوست

د یسی متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د یسی متر د متر د جزء په توگه وپېژني او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعالیتونه

- ۱- خپل خط کش څخه په کار اخیستنې سره لاندې فعالیتونه سرته ور سوئ.
 - ۲- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟
 - ۳- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ.
 - ۴- د یوې لښتې یا د کاغذ له تړېشې څخه د ۱۰ سانتي مترو په اندازه جلا کړئ.
 - ۵- د جلا شوي لښتې یا د کاغذ د تړېشې په واسطه یو متر واټن اندازه کړئ.
 - ۶- ووايست ستاسو د جلا شوي برخې څو لښتې یو متر کیږي؟
 - ۷- هغو زده کوونکو چې په دقیقه توگه یې کار سرته رسولی دی بنایې ووايي چې ۱۰ لښتې یا ۱۰ تړېشې یو متر کیږي، هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ور څخه وشي.
 - ۸- په تاسو کې څوک ویلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه یادېږي؟
 - ۹- باید وپوهیږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن یو دیسي متر بلل کیږي.
 - ۱۰ نو ویلی شو:
- ۱۰ دیسي متره = یو متر ۱۰ سانتي متره = ۱ دیسي متر

- ۱- ۴ متره څو دیسي متره کیږي؟
- ۲- د کریم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کریم د قد اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟
- ۳- ووايست چې ۱۲۵ سانتي متره څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

د یو دیسي متر جلا شوي لښتې څخه کار واخلي د خپل کور د یوه وره سور اندازه کړئ او ووايست چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

شپر و یستم لوست

ملي متر

هدف: زده کورونکي به وکولی شي چې ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توگه ور څخه کار واخلي.

فعالیتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

دا شکل د یوه سانتی متر واټن (فاصله) رابښي چې په لسو مساوي برخو ویشل شوی دی.

هرې برخې ته یې یو ملي متر وایي په دې صورت کې.
0 ملي متره = ۱ سانتی متر کیږي

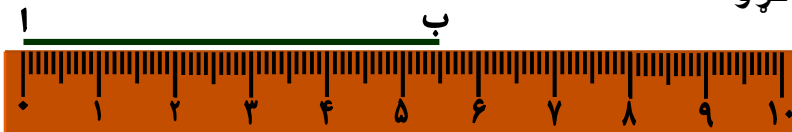
لومړی مثال: ۲ سانتی متره څو ملي متره کیږي؟

حل: پوهیږو چې یو سانتی متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ۲ سانتی متره مساوي کیږي له.

$$۲۰ \text{ ملي متره} = ۱۰ \text{ ملي متره} + ۱۰ \text{ ملي متره}$$

$$\text{یا } ۲۰ \text{ ملي متره} = ۱۰ \times ۲ \text{ ملي متره}$$

دویم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

د خط کش صفر د (۱) له ټکي سره سم ږدو لیدل کیږي چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتی مترو څخه ۵ ملي متره زیات دی، نو وایو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ۵ سانتی متره او ۵ ملي متره دی.

په عمومي توگه ليکلی شو چې:

$$10 \text{ ديسي متره} = 1 \text{ متر}$$

$$100 \text{ سانتي متره} = 1 \text{ متر}$$

$$1000 \text{ ملي متره} = 1 \text{ متر}$$

$$10 \text{ سانتي متره} = 1 \text{ ديسي متر}$$

$$10 \text{ ملي متره} = 1 \text{ سانتي متر}$$

د حل شوي مثال څخه په گټې اخيستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۲. ۶ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۳. د خپل خط کش څخه په گټې اخيستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړئ او وواياست چې هر یو څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

۴. ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ

۵. یو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره کم وي.

۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۴ ديسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

اووه ويشتم لوست

کيلو متر

هدف: زده کړونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کيلو متر) وپيژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جاننه کوچني واټنونه (فاصلې) مو دديسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار يې ځواب ورکړ، زويه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هيوادونو تر منځ واټنونه د کيلو متر په واسطه اندازه کيږي.

حامد پوښتنه وکړه کيلو متر څه شی دی؟ پلار يې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته يو کيلو متر وايي. يعنې: ۱۰۰۰ متره = ۱ کيلو متر مثال: که چيرې د دوو ښارونو تر منځ واټن ۶ کيلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

$$۶۰۰۰ \text{ متره} = ۱۰۰۰ \text{ متر} + ۱۰۰۰ \text{ متر} + ۱۰۰۰ \text{ متر} + ۱۰۰۰ \text{ متر} + ۱۰۰۰ \text{ متر} + ۱۰۰۰ \text{ متر}$$

$$۱۰۰۰ \times ۶ = \text{متر } ۶۰۰۰$$

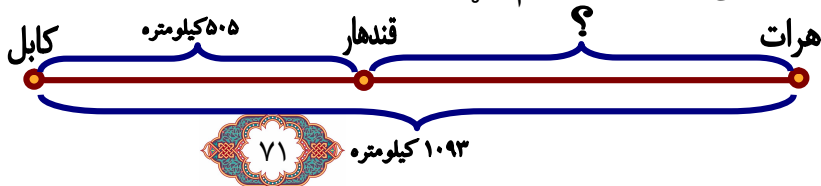
په پورته مثال کې سربېره پر دې چې د متر او کيلو متر تر منځ په رابطه پوه شوو، که چيرې يو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښی، خواته درې صفرونه وليکو.

۱. ۴ کيلو متره له څو مترو سره مساوي کيږي؟
۲. ۷ کيلو متره له څو مترو سره مساوي کيږي؟
۳. ۲ کيلو متره څو متره کيږي؟

۱- د کابل او هرات تر منځ واټن ۱۰۹۳ کيلو متره دی، که چيرې د کابل او قندهار تر منځ واټن ۵۰۵ کيلو متره وي، د قندهار او هرات تر منځ واټن معلوم کړئ.

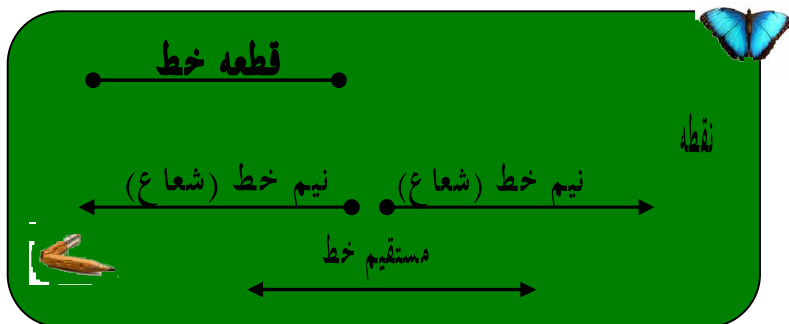
اتم فصل هندسه

اته و يشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط

هدف: زده کونکي به نقطه، قطعه خط، نیم خط (شعاع) او مستقیم خط وپېژني او یو له بله سره یې توپیر وکړای شی.

فعالیتونه

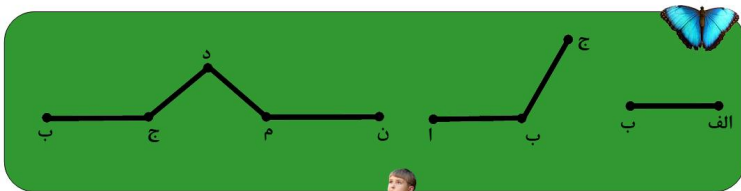
تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، و کړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ، نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

- ۱- دا (.) نښه چې د پینسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ ایښودل شوې ده څه نومېږي؟
- ۲- د (● ————— ●) شکل دڅه په نامه یا دېږي؟
- ۳- که چیرې د خپل پینسل څوکه په کاغذ باندې کیردو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

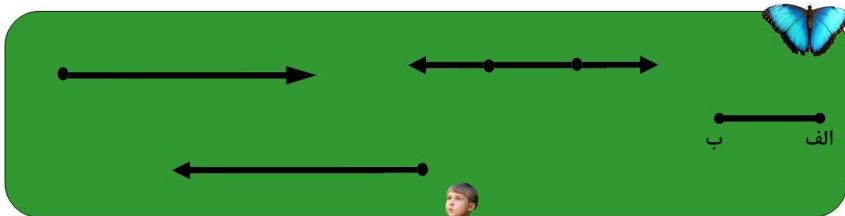
۵- که چېرې د (ا ب) قطعه خط تر نښې او کینې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه نښې خواته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم یې کړئ.

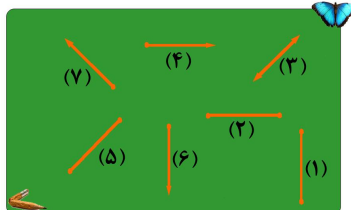
- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نو مونه دې ولیکي.

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا یې په مستقیمه توگه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نومونه کیږدئ. یعنی ا، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه یادېږي؟

۱- له دې شکلونو څخه کوم یو یې مستقیم خط، کوم یو یې نیم خط (شعاع) او کوم یو یې قطعه خط دی؟

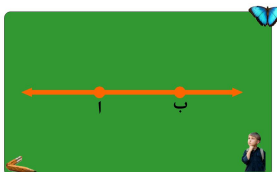
د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ، د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

الف: آیا یو مستقیم خط او یوه شعاع یو له بله توپیر لري؟

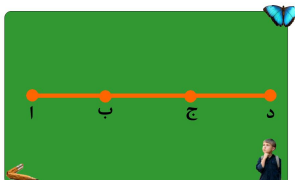
ب: یوه شعاع او یو قطعه خط یو له بل سره څه توپیر لري؟

ج: یو قطعه خط او یو مستقیم خط یو له بل سره څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه لیدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه یې وښیاست.

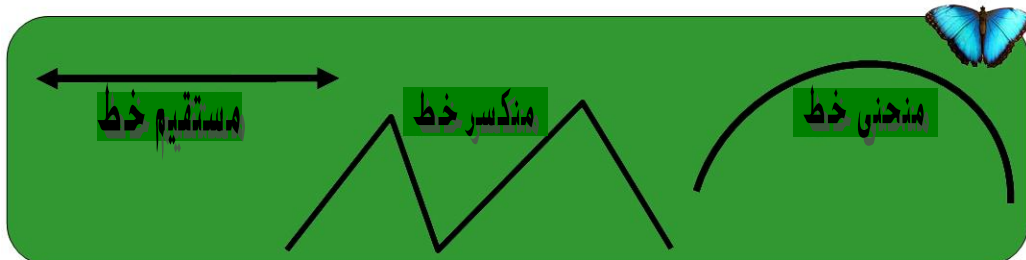
نهه ويشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحنی خطونه وپېژني او یو له بل سره یې توپیر وکړای شي.

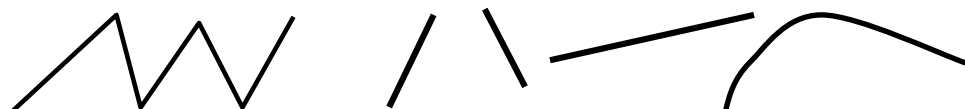
فعالیتونه

د چوکاټ د شکلونو نومونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې یې رسم کړئ.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووايست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحنی خط؟

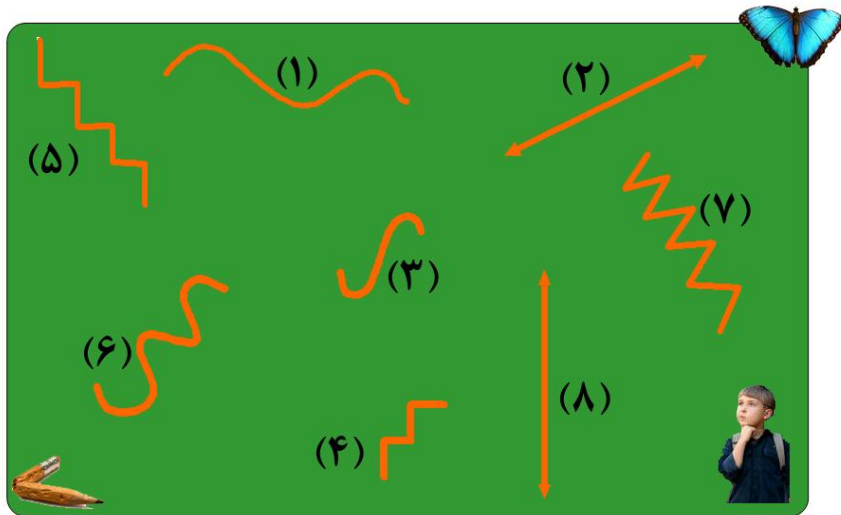
ج: د ا ← ب او ج → د شکلونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

د: که چیرې یو تار د دواړو لاسونو په واسطه بڼه کش کړئ، کوم خط بڼیې؟ که چیرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط بڼیې؟

ه: په خپل ټولگي کې د خوشیانو نومونه واخلئ چې د منکسر خط او منحنی خط شکلونه ولري.

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ، هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه یې ولیکئ.

۲- د خپل چاپیریال د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحنی او مستقیم خطونو شکل ولري.

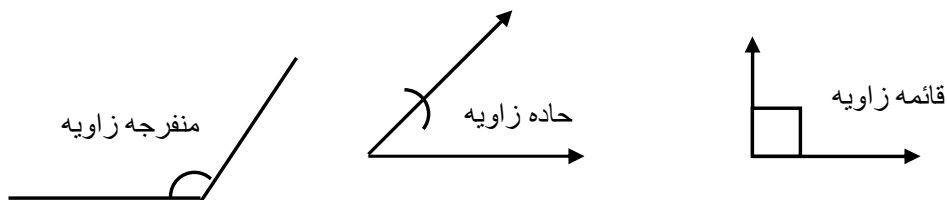
دېرشم لوست

د زاویو ډولونه

هدف: زده کوونکي به زاویه او د هغې ډولونه وپېژني.

فعالیتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پیژند گلوي لری.

اوس غواړو چې قائمه زاویه په عملي توگه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په گټې اخیستنې سره نورې زاویې وپېژنو.

گرانو زده کوونکو! تاسو هر یو یوه توتیه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ په یو بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي

کاغذ څنډې په یو بل باندې منطبق راشي.

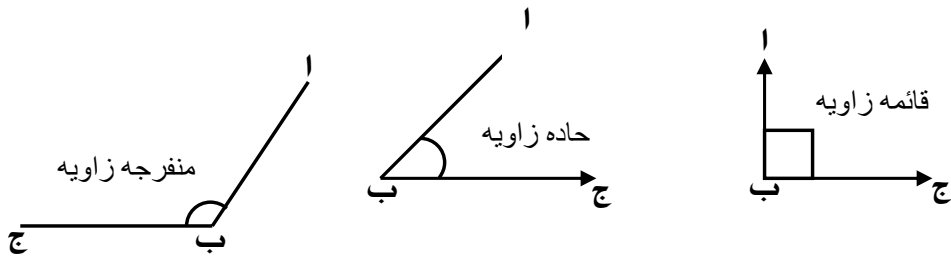
ج: د قات شوي کاغذ کتج یوه قائمه زاویه جوړوي.

د: قات شوي کتج د کاغذ په مخ باندې کیږدئ او زاویه رسم کړئ.

ه: خپلې رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ او وواياست چې د لاندې

کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او همدارنگه چې له کومې زاویې

څخه لویه او کومې یوې څخه کوچنۍ ده؟

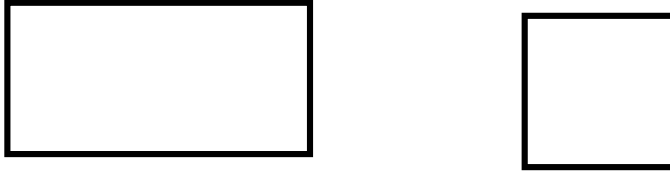
په پورته شکلونو کې به وویښی چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قایمې زاویې سره برابره، حاده زاویه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاویه له هغې څخه لویه ده.

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې توتې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او ټولگي ته دې را وړي.

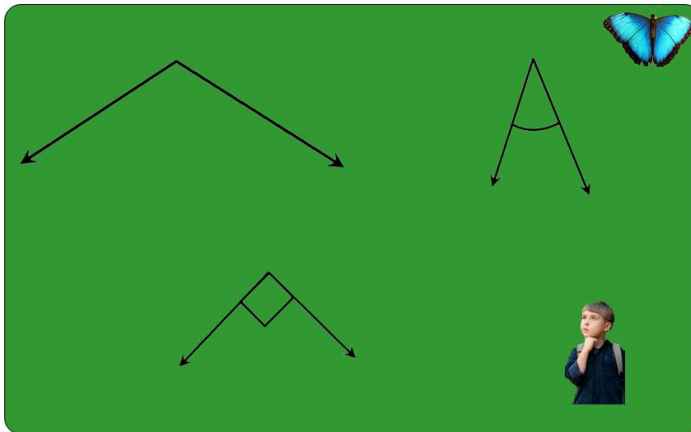

۱- د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او د هغو له زاویو سره یې پر تله کړئ. وایاست چې هر یو شکل څو زاویې لري او د هر شکل نوم ولیکئ.

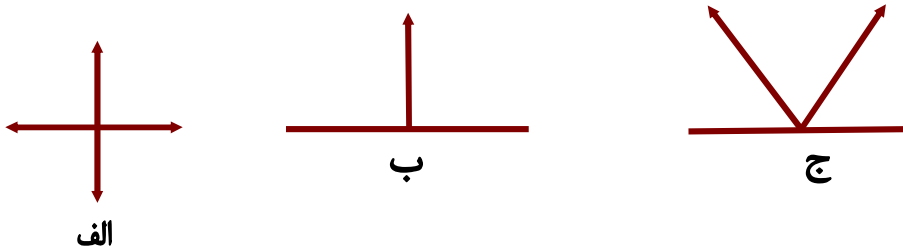

له پرته کولو وروسته به تاسو وینئ چې مربع د څلورو قایمو زاویو لرونکې او مستطیل هم څلور قایمې زاویې لري. اوس وایاست چې د هغو ترمنځ توپیر څه شی دی؟

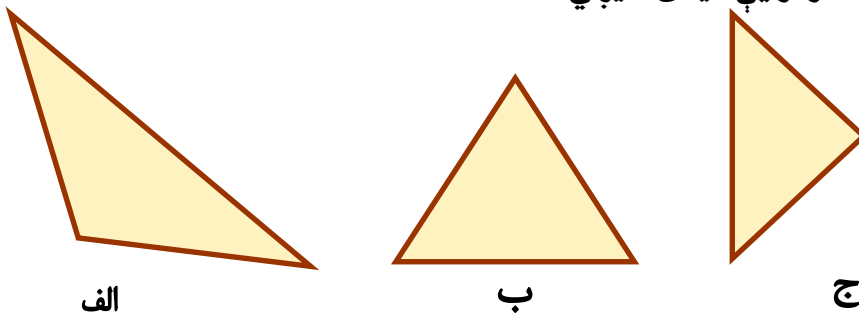
۲- د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونو کې حاده، قایمه او منفرجه زاویې وښیاست.

۳- د خپلې قایمې جوړې کرې زاوېې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاوېې اندازه کرې او وویاست چې په هر شکل کې څو قایمې زاوېې لیدل کېږي او دهغو حاده او منفرجه زاوېې هم وښیاست.

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاوېې، څو منفرجه زاوېې او څو قایمه زاوېې لیدل کېږي.

د خپل ټولگي او کور ځينو اسبابونو ته ښه ځیر شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قایمه او منفرجه) زاوېې چې په نښه کرې.

يو دېرشم لوست

خلاص او تېرلي شکونه

هدف: زده کړونکي به خلاص او تېرلي شکونه وپېژني او يو له بله سره يې توپير او تشخيص کړي.

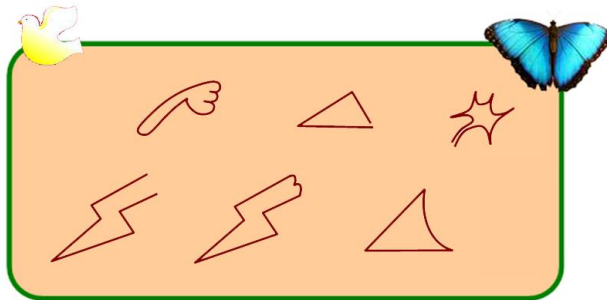
فعاليتونه

پاملرنه وکړئ:

دا يو خلاص شکل دی او دا يو تېرلی شکل دی. دا يوه خلاصه منحنی او دا يوه تېرلی منحنی ده.
۱- په لاندې شکونو کې تېرلي او خلاص شکونه وبنیاست.

۲- په لاندې شکونو کې کوم يو خلاص او کوم يو تېرلی دی؟

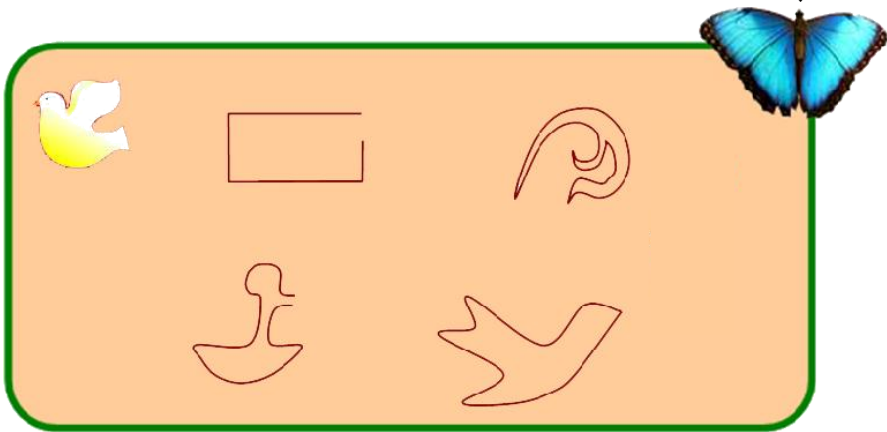
۳- الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که ترلی؟

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که ترلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که ترلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحنی ده او که ترلی؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو ترلی او کوم یو خلاص دي؟

۵- هغه خلاص او ترلي شکلونه چې په خپل ټولگي کې وینئ و بنیاست.

۶- د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او ترلي شکلونه رسم کړئ.

په خپله خوښه یو خلاص او یو ترلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقیق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تخمین په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقیق توګه کمیټونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالي د خط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین تر کومه حده واقعیت ته نژدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د

اټکلي او دقیق اندازه کولو وروسته
مخامخ جدول بشپړ کړئ.

توتبه خطونه	اټکلي اندازه	دقیق اندازه
الف ب		
د ج		
ن م		
ه و		
ک ل		
ز ر		

الف

د ج

ن م

ه و

ک ل

ز ر

زده کوونکي دې د پورتنیو قطعه خطونو اوږدوالي په نظر کې ونیسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډه قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ډلو د یوه، یوه زده کوونکي قد دې په ترتیب سره د لومړی اټکل او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د قد اندازه		د هرې ډلې د زده کوونکو نومونه
دقیق	اټکلي	

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پر تله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي اټکل حقیقت ته ډیر نژدې دی او هغه دې یادداښت کړي، بیا دې لومړی تن د هرې ډلې سره پر تله شي په ډلو کې دې لومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

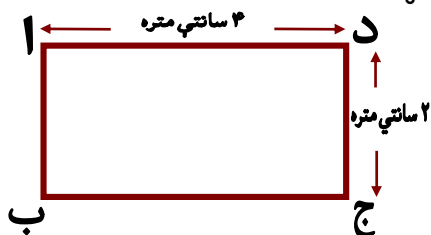
هر زده کوونکی دې د خپل کور د یوې کوچنۍ پراخوالی د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بیا دې په دقیقه توګه د متر په واسطه اندازه کړي، بیا دې توپیر ولیکي.

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطیل او مثلث د محیط پیدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطیل محیط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ډې ته پاملرنه وکړئ:

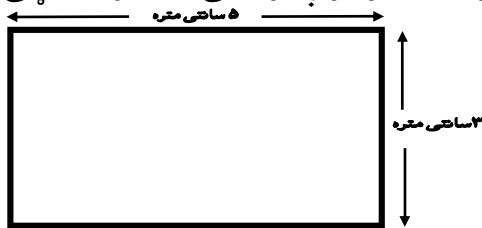
پورته شکل یو ترلی شکل دی که چیرې د (ا) له نقطې څخه و خوځېږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتیب سره ولاړ شو او بیا د (ا) نقطې ته راوړسېږو په حقیقت کې د مستطیل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطیل محیط بلل کېږي.

څرنګه چې د مستطیل مخامخ ضلعي یو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطیل د ضلعو مجموعه $۲+۴+۲+۴=۱۲$ سانتي متره کیږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطیل محیط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعي لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه محیط بلل کېږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محیط څخه عبارت دي.

فعالیتونه

- په لاندې مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

- د خط کش او قایمې زاویې څخه استفاده وکړئ او یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې (۵) سانتي متره وي.

۱- که چیرې د یوې مربع هره ضلع ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۲- که چیرې د یوه ټولګي اوږدوالی ۸ متره او سوري ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطیل له محیط سره یې پرته کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چیرې د یوه مستطیل شکله بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۲۰ متره وي، څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ محیط وتړي؟

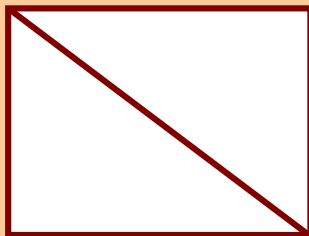
۵- د یوې کوټې د فرشې اوږدوالی ۴ متره او سور یې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

د کاغذ له یوې پاڼې څخه داسې یو مستطیل جوړ کړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د نوموړي مستطیل محیط حساب کړئ.

۱- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي، د هرې ضلعې اوږدوالی یې اندازه او محیطونه یې معلوم کړئ.

۲- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنگه د (ه) او (و) نقطې یو له بل سره ونښلوئ.

الف: څو مستطیلونه او څو مربع گانې لیدلای شئ؟
 ب: د هرې مربع محیط معلوم کړئ؟
 ج: د هر مستطیل محیط معلوم کړئ.

که چیرې د یوه مثلث اضلاع په ترتیب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

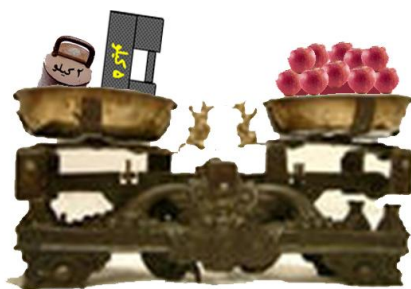
نهم فصل

د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

څلور دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوگرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړیوالو واحد ویژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وگورئ چې د هغې په یوه پله کې منې او په بله پله کې د کیلوگرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

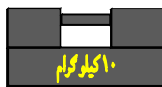
کیلوگرام: د دې لپاره چې د کتله لرونکو

شیانو پلورل او اخیستل په ځیر تیا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخیستل

کیري چې په ځای کې خلك ورسره بلدتیا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کیلو

گرام دی چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

د ۱ کیلو ګرام څخه زیات وزنونه یعنی ۲ کیلو ګرامه، ۵ کیلو ګرامه، ۱۰ کیلو ګرامه او ۲۰ کیلو ګرامه دي چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو لپاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخیستل کیري.

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپک وزنونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

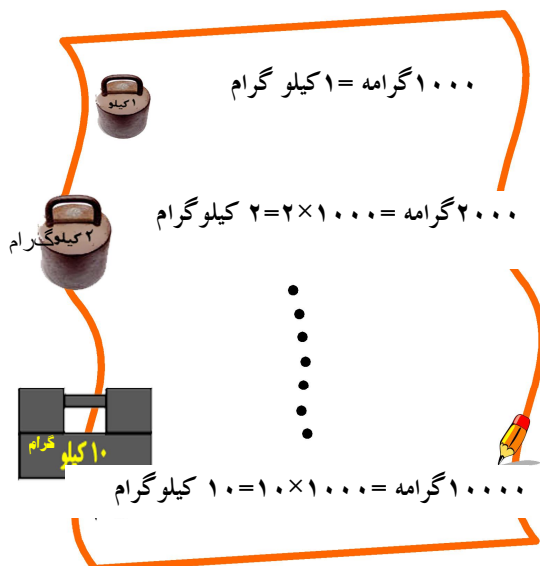

زده کوونکي: ښاغلیه ښوونکيه! ګرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ ګرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکي: ښاغلیه ښوونکيه! نو ۱ کیلو ګرام څو ګرامه دی؟

ښوونکی: ګرانو زده کوونکو! باید پوه شی چې ۱ کیلو ګرام له ۱۰۰۰ ګرامه سره مساوي دي.

۱- که چپرې د ۱ کيلو گرام وزن ونه لرئ څرنگه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره يو کيلو گرام منې اندازه کړئ؟

۲- د $<$ ، $=$ ، او $>$ نښو څخه کار واخلي او تش ځايونه په مناسبو نښو سره ډک کړئ؟

۵۰۰۰ گرامه	☐	۵ کيلو گرامه
۱۰۰ گرامه + ۲۰۰ گرامه + ۴۰۰ گرامه	☐	۵۰۰۰ گرامه
۱۰۰ گرامه	☐	يو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه
نيم کيلو گرام	☐	۵۰۰ گرامه
دوه ۲۰۰ گرامه، يوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه	☐	۵۰۰ گرامه
۷۰۰۰ گرامه يوه بوجی پنبه	☐	۷ کيلو گرامه کچالو

۳- يوه هټۍ وال د تلې په يوه پله کې د ۵ کيلو گرامو يو وزن او په بله کې يې يوه دانه هندوانه کېښوده او ويې ليدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې يې د ۱ کيلو گرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې دروندوالی څومره دی؟

زده کوونکي دې له ډبېو څخه تله جوړه کړي او ټولگي ته دې راورې.

خو کیلو گرامه؟
ډېر زیات دروند په نظر نه راځي

زده کوونکی: ډېر درانده شیان دڅه شي په واسطه اندازه کوي؟
 ښوونکی: گرانو زده کوونکو! ډېر زیات درانده شیان لکه: بار لرونکي
 موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کېږي.
 زده کوونکی: یو ټن څومره وزن دي.
 ښوونکی: یو کیلو گرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو گرامه یو ټن
 کېږي.

۱۰۰۰ کیلو گرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کیلو گرامه = ۲ × ۱۰۰۰ = ۲ ټن

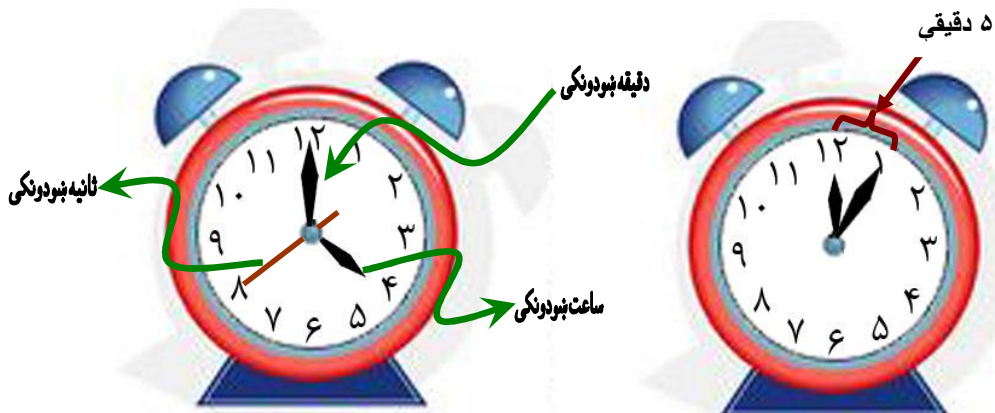

که چیرې یو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د
 موټر د بار وزن پیدا کړئ.

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپيژني، د ساعت ښودونکي، دقیقه ښودونکي او ثانیه ښودونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

د ساعت په واسطه د وخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي، کوم وخت چې ثانیه ښودونکي له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکي له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکي له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

$$۶۰ \text{ دقیقې} = ۱ \text{ ساعت}$$

$$۶۰ \text{ ثانیې} = ۱ \text{ دقیقه}$$

الف

ب

د ساعت لوستل

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې دقیقه
 نبودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت نبودونکی د ۴ د عدد په مقابل
 کې قرار لري، داسې لوستل کیږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰.
 اوس که چېرې دقیقه نبودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب)
 شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت نبودونکی ځای هم د
 ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کیږي. له
 څلور و څخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د نښي خوا د ساعت
 وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵
۱۵ پاتې ۴ ته

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

ساعت ته خیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتیب د ۵، ۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکئ.

۲- ووايست هر یو ساعت کوم وخت بنیي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

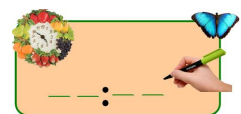
ج

ب

الف

کورنۍ دنده

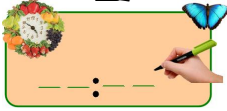
د ساعتونو، دقیقو، ثانیو د بنودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

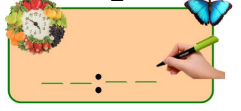
و

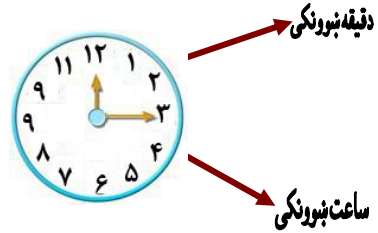
هـ

د

مشق او تمرین

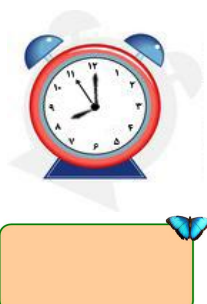

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه رابښي؟
۲. یو له بله څه توپیر لري؟
۳. ساعت بنوونکی او دقیقه بنوونکی یو له بل سره څه توپیر لري؟
۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟
۵. که چیرې د ساعت بنوونکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه بنوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت رابښي؟
۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

فعالیتونه

لاندي ساعتونه د په توگه درکړل شوي دي.
د هر ساعت لاندي تش خای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه یې وواياست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه بنودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسیري

نوموړي ساعتونه کوم وخت بنیسي؟

ج: که چیرې دقیقه بنودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ۶ عدد ته

ورسیري، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې رابنسي.

د: که چیرې دقیقه بنودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او یوه

بشپړه دوره ووهي، بیا د ۱۲ عدد ته راوړسیري، هر یو ساعت کوم

وخت رابنسي؟

۱۰ پاتې ۵ ته

لاندي عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په..... بگو وینسیرم.

۲. ز مور بښوونځی په..... بگو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډی په..... بگو خورم.

۴. زه په..... بگو کورنی دنده سرته رسوم.

۵. زه په..... بگو له بښوونځي څخه رخصت کیږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت موډل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازدیگر د لمانځه وخت دې په هغه کې ونیسي.

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونۍ، مياشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، مياشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته = یوه شپه او ورځ

۷ شپې او ورځې = یوه اونۍ

۴ (اونۍ) = یوه مياشت

۳۰ شپې او ورځې = یوه مياشت

۱۲ مياشتې = یو کال

۳۶۵ شپې او ورځې = یو کال

۴ فصله = یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

مثال:

یوه مياشت ۳۰ شپې او ورځې ده.

یو کال _____ شپې او ورځې دی.

یوه اونۍ _____ شپې او ورځې ده.

یوه مياشت _____ اونۍ ده.

یو کال _____ مياشتې دي.

اووه دېرشم لوست

د کليزې يا جنتري پيژندنه

هدف: زده کوونکي به کليزې يا جنتري وپيژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

April 2006		ټور - غويي ۱۳۸۵						ربيع الاول ۱۴۲۷	
May	جمعه	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	ربيع الآخر	
	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat		
21	۱	۲۲				۲۱	۲۰	۳۱	۲۱
28	۸	۲۹	۷	۶	۵	۴	۳	۲۴	۲۲
5	۱۵	۶	۴	۳	۲	۱۲	۱۱	۳۰	۲۰
12	۲۲	۱۳	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۱۷	۷
19	۲۹	۲۰	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۲۴	۱۴

March 2006		حمل - وري ۱۳۸۵						سفر العظم ۱۴۲۷	
April	جمعه	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	ربيع الاول	
	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat		
24	۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰				
31	۱۱	۳۰	۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۴
7	۱۸	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۱۳	۲
14	۲۵	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۲۰	۹
		۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۹	۸
		۳۱	۳۰	۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۶	۱۶

June 2006		سرطان - چنگاښ ۱۳۸۵						جمادی الاول ۱۴۲۷	
July	جمعه	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	جمادی الآخر	
	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat		
23	۲	۲۶	۱					۳۱	۲۵
30	۹	۳	۸	۷	۶	۵	۴	۲۸	۲۷
7	۱۶	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۱۰	۴
14	۲۳	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۸	۱۱
21	۳۰	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۲۶	۱۸

May 2006		جوزا - غبرگولي ۱۳۸۵						ربيع الاول ۱۴۲۷	
June	جمعه	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	جمادی الاول	
	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat		
26	۵	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۱	
2	۱۲	۵	۴	۳	۲	۱		۷	۲۸
9	۱۹	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۱۴	۶
16	۲۶	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۲۱	۱۳
		۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۲۱	۱۰
			۳۱	۳۰	۲۹	۲۸	۲۷	۲۷	۲۰

August 2006		سنبله - وري ۱۳۸۵						رجب المرجب ۱۴۲۷	
September	جمعه	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	شعبان العظم	
	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat		
25	۳	۳۰	۲۹	۲۸					
1	۱۰	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۲۷	۴
8	۱۷	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۱۲	۸
15	۲۴	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۹	۱۵
22	۳۱	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۲۶	۲۲

July 2006		اسد - زمري ۱۳۸۵						جمادی الآخر ۱۴۲۷	
August	جمعه	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	رجب المرجب	
	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat		
28	۶	۲	۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۱	
4	۱۳	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۱۰	۳
11	۲۰	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۸	۱۰
18	۲۷	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۲۵	۱۷
		۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۸	۲۴
				۳۱	۳۰	۲۹	۲۸	۲۸	۲۴

October 2006 رمضان المبارك شوال المكرم							September 2006 ميزان - تله ۱۳۸۵ رمضان المبارك						
fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat
27	26	25	24	23			29	28	27	26	25	24	23
3	2	1	31	30	29	28	6	5	4	3	2	1	
10	9	8	7	6	5	4	13	12	11	10	9	8	7
17	16	15	14	13	12	11	20	19	18	17	16	15	14
			21	20	19	18						22	21

December 2006 ذیحجه الحرام محرم الحرام							November 2006 قوس - ليندى ۱۳۸۵ ذيقعد الحرام						
fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat
22						20	24	23	22				
29	28	27	26	25	24	23	10	9	8	7	6	5	4
5	4	3	2	1	31	30	8	7	6	5	4	3	2
12	11	10	9	8	7	6	15	14	13	12	11	10	9
19	18	17	16	15	14	13		21	20	19	18	17	16

January 2007 محرم الحرام صفر المنظر							January 2007 دلو - سلواغه ۱۳۸۵ محرم الحرام صفر المنظر						
fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat	fri	thu	wed	tue	mon	sun	sat
23	22	21	20				26	25	24	23	22	21	20
2	1	31	30	29	28	27	2	1	31	30	29	28	27
9	8	7	6	5	4	3	9	8	7	6	5	4	3
16	15	14	13	12	11	10	16	15	14	13	12	11	10
			20	19	18	17					19	18	17

۱- د چنگاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنټري له مخې ډک کړئ.

June July	2006	سرطان - چنگاښ ۱۳۸۵					جمادی الاول جمادی الاخر						
fri	جمعه	thu	پنجشنبه	wed	چهارشنبه	tue	سه شنبه	mon	دوشنبه	sun	یکشنبه	sat	شنبه
23	۲ ^{۲۶}	22	۱ ^{۲۵}									22	۳۱ ^{۲۵}
30	۹ ^۳	29	۸ ^۲	28	۷	27	۶ ^{۳۰}			25	۴ ^{۲۸}	24	۳ ^{۲۷}
7	۱۶ ^{۱۰}	6	۱۵ ^۹					3	۱۲ ^۶	2	۱۱ ^۵	July 10	۴ ^۴
14	۲۳ ^{۱۷}	13	۲۲ ^{۱۶}			11	۲۰ ^{۱۴}	10	۱۹ ^{۱۳}				
				19	۲۸ ^{۲۲}	18	۲۷ ^{۲۱}					15	۲۴ ^{۱۸}

۲- د جنټري له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

۵- په جنټري کې د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

- ۶- د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاريخونه دي؟
- ۷- د اونی ورځې د جنترې له مخې وليکئ.
- ۸- د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنترې له مخې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

 -----	 -----	 -----
 -----	 -----	 -----
 -----	 -----	 -----
 -----	 -----	 -----

زده کوونکي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زيږيدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

اته دېرشم لوست

د مايعاتو د اندازه کولو واحد (ليتر)

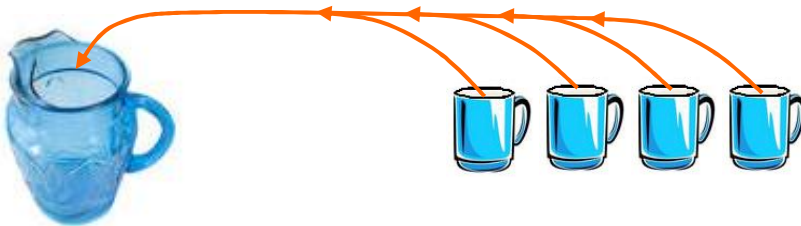
هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مايعات په ليتر باندې اندازه کېږي.

۱. څوک ویلی شي چې تېل په څه شي اندازه کېږي؟
۲. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

گرانو زده کوونکو! که چیرې ځیر شوي یاست د تېلو په گیلنو، په مایع دواگانو، د اوبو په بوشکو او په مایع غوړیو باندې د لیتر کلمه لیکل شوې وي. نو باید پوه شئ چې مايعات د لیتر په واسطه اندازه کېږي، که چیرې ۴ معمولي گیلاسه اوبه په یوه لوبښي او یا یوه جک کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کېږي. تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي گیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توگه ومنئ، دتیلو، شیدو، مایع غوړیو او اوبو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلی دېر تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا گیلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هغو څخه د مايعاتو د واحد په توگه کار اخلي.

- ۱- څو گيلاسه اوبه يو ليتر کيږي؟
- ۲- ۲ گيلاسه اوبه څو ليتره کيږي؟
- ۳- که چيرې د يوه ليتر تيلو بيه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ ليترو تيلو بيه څو افغانۍ کيږي؟
- ۴- که چيرې د دوو گيلاسه شيدو بيه ۲۰ افغانۍ وي، يو ليتر شيدې څو افغانۍ کيږي؟
- ۵- د وه ليتره اوبه څو گيلاسه کيږي؟
- ۶- د (ا، آ، اس) په پاکټونو باندې ليکل شوي دي چې په يوه ليتر اوبو کې حل او کار ور څخه واخلي، که چيرې د ليتر اندازه ونه لرئ، د گيلاسونو په واسطه څرنگه ليتر اندازه کوئ؟
- ۷- د $<$ او $>$ نښو څخه په کار اخيستنې د لاندې لوبو ظرفيت پر تله کړئ.

ب الف ب الف ب ت ب ت

زده کوونکي دې د (ا، آ، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د يوه ليتر اندازه کول، د گيلاسونو په واسطه خپلو کورنيو ته وښيي.

نهه دېرشم لوست

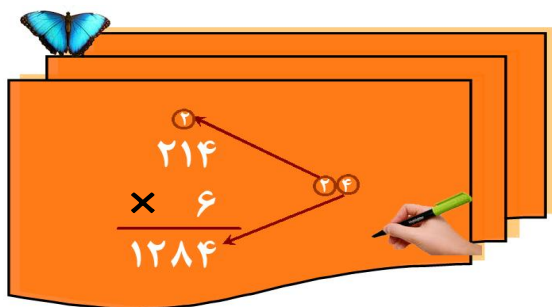
د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

گرانو زده کوونکو! تاسو مخکې د يو رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ۶ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی: د ۶ عدد د عدد د یویزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

$$(6 \times 4 = 24)$$

د ۲۴ د عدد د یویز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو او د ۲۴ د لسيز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې په سر لیکو.

دویم: د ۶ عدد د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوو او د ۲ رقم سره چې حاصل نیول شوی دی جمع کوو.

$$(6 \times 1) + 2 = 8$$

$$6 + 2 = 8 \text{ یا}$$

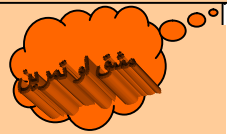
چې د ۸ عدد حاصل کیږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې یې لیکو.

دریم: د ۶ عدد د عدد په سليزو کې چې ۲ دی ضربوو $(6 \times 2) = 12$ کیږي د ۱۲ د عدد

د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم یې د زریزو په مرتبه کې لیکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

کوڼی دنده

د ۷۰۲ عدد په ۴ کې ضرب کړي.

- ۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.
- ۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.
- ۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.
- ۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۳۴۱ \\ \times ۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۴۵ \\ \times ۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۵۴ \\ \times ۷ \\ \hline \end{array}$$

۵- له لاندې مثال نه په گټه اخستنه سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

(۱) (۵) (۶)

$$\begin{array}{r} ۳۸۷۲ \\ \times ۸ \\ \hline ۳۰۹۷۶ \end{array}$$

مثال :

$$\begin{array}{r} ۱۲۸۴ \\ \times ۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۰۰۲ \\ \times ۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۶۰۴ \\ \times ۷ \\ \hline \end{array}$$

۶- لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۷۰۴۳ \\ \times ۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۱۷۸ \\ \times ۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۵۱۴ \\ \times ۷ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۳۲ \\ \times ۶ \\ \hline \end{array}$$

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۹۰۴۴ \\ \times ۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۰۰۲ \\ \times ۹ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۷۴ \\ \times ۴ \\ \hline \end{array}$$

ځلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱۶ په عدد کې ضرب کړو.

$$\begin{array}{r} 23 \\ \times 16 \\ \hline 138 \end{array}$$

لومړۍ:

د ۱۶ د عدد د یويزو مرتبه چې د ۶ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

$$\begin{array}{r} 23 \\ \times 16 \\ \hline 138 \\ + 23 \\ \hline 368 \end{array}$$

دویم:

د ۱۶ د عدد لسيز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسيزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سليزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو، په نتیجه کې د ۳۶۸ عدد حاصل کیږي چې د ۱ د ۱۶ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

لاندې پوښتنې حل کړئ:

$$\begin{array}{r} 15 \\ \times 21 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 19 \\ \times 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 25 \\ \times 11 \\ \hline \end{array}$$

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نیسو.

$$40 \times 30 = ?$$

لومړۍ حالت:

$$\begin{array}{r}
 40 \\
 \times 30 \\
 \hline
 00 \\
 + 120 \\
 \hline
 1200
 \end{array}$$

دویم حالت:

$$40 \times 30 = ?$$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضربوو یعنې $(4 \times 3 = 12)$

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو، لکه:

$$40 \times 30 = 1200$$

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

$$\begin{array}{r}
 630 \\
 \times 40 \\
 \hline
 25200
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 98 \\
 \times 60 \\
 \hline
 \end{array}$$

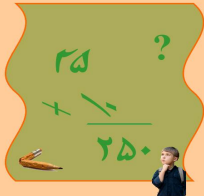
$$\begin{array}{r}
 80 \\
 \times 70 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1000 \\
 \times 100 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 300 \\
 \times 70 \\
 \hline
 \end{array}$$

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ:

ذ: ۱۰ او ۲۰۰

الف: ۳۰ او ۴۰

ر: ۶۳ او ۱۰۰

ب: ۶۱ او ۹۰

ز: ۷۲ او ۸۰

د: ۶۰ او ۳۰۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل

شوي مثال په ډول د صفرونو په شمیر سره ډک کړئ:

مثال: $60 \times 7 \square = 4200$

الف: $70 \times 6 \square = 4200$

ج: $5 \square \times 8 \square = 4000$

ب: $65 \times 1 \square = 650$

د: $1 \square \times 73 = 7300$

ه: $4 \times 5 \square = 200$

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو نښو خواته صفر وي

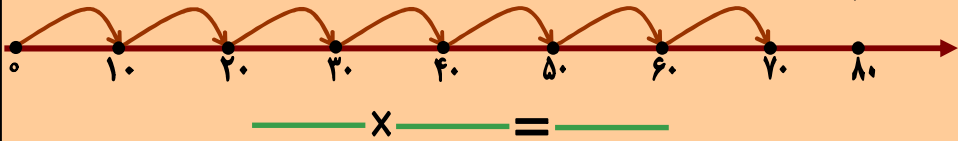
ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې

لاس ته راوړئ.

۴- لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب وواياست.

$2 \times 5 = ?$	$1 \times 7 = ?$	$10 \times 0 = ?$
$50 \times 20 = ?$	$1 \times 22 = ?$	$80 \times 0 = ?$
$80 \times 40 = ?$	$32 \times 1 = ?$	$10 \times 50 = ?$
$70 \times 40 = ?$	$80 \times 10 = ?$	$0 \times 1 = ?$
$60 \times 8 = ?$	$90 \times 20 = ?$	$140 \times 0 = ?$
$40 \times 90 = ?$	$11 \times 1 = ?$	$22 \times 20 = ?$
		$30 \times 0 = ?$
		$20 \times 220 = ?$

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ:

ب: لاندې عددونو ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

$3 \times 10 = ?$

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ:

80	95	63	31
$\times 40$	$\times 27$	$\times 35$	$\times 22$
\square	\square	\square	\square

يوڅلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

مثال: غواړو چې د ۷۶۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

$$\begin{array}{r}
 765 \\
 \times 58 \\
 \hline
 6120 \\
 + 3825 \\
 \hline
 44370
 \end{array}$$

لومړی د ۵۸ د عدد د یويزو رقم یعنی ۸ د ۷۶۵ په عدد کې ضربوو چې د ۶۱۲۰ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد د لسيزو رقم یعنی ۵ په ۷۶۵ عدد کې ضربوو چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي، ددې عدد د یويز رقم د ۶۱۲۰ د عدد د لسيزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

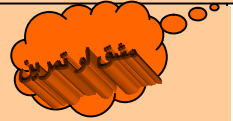
فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۱۰	۷۲۵	۶۰۱	۱۳۶	۲۰۸	۸۴۰	۹۰۰
× ۶۲	× ۲۰	× ۱۴	× ۲۷	× ۹۶	× ۶۷	× ۷۱
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

کورنی دنده

۹۱۰	۷۲۵
× ۶۲	× ۲۰
<input type="text"/>	<input type="text"/>

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۱۰۱	۱۷۳	۷۶۴
× ۱۰	× ۷۳	× ۶۴	× ۷۳
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

۶۸۷	۱۹۸	۱۰۲	۷۰۴
× ۹۸	× ۸۷	× ۴۴	× ۶۲
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو) بیه به څو افغانۍ وي؟
۳. که چیرې د یوه صندوق منو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟
۴. شریف د یوې ځغاستې په سیالۍ کې ۶۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره وهي؟
۵. د یوه قطي گوگړو بیه یوه افغانۍ ده، د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟
۶. د یوه کیلو گرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو گرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟
۷. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ گټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

- ۱- که چیرې یوه کورنی په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره مصرف کړي؟
- ۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکته لمونځ وکړي؟

$$\begin{array}{r} 130 \\ \times 25 \\ \hline \end{array}$$

د چای هر قطی
۲۵ افغانۍ بیه لري
۱۳۰ قطیه څو
افغانۍ کیږي؟

کسم فصل تقسیم

دوه څلوېښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینې ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولگي مخې ته ودرېږي.
- بساغلی بسوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، وړې ډبرې او یا نور محیطې مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي.
- دریم وار دې له ۶ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي.
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي.

$12 - 3 = 9$

$9 - 3 = 6$

$6 - 3 = 3$

$3 - 3 = 0$

په پای کې:

- هر زده کوونکي ته څو دانې لوبیاوې یا نور مواد رسيدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو واري سرته رسول شوي ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتو کې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی، د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توگه داسې لیکو:

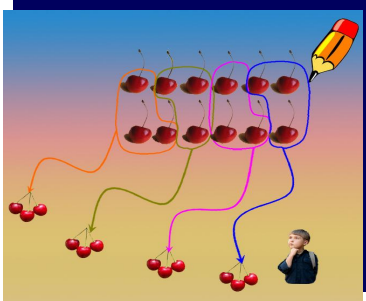
د تقسیم حاصل $\rightarrow 12 \div 3 = 4 \leftarrow$ مقسوم

مقسوم علیه

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد د مقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادېږي.

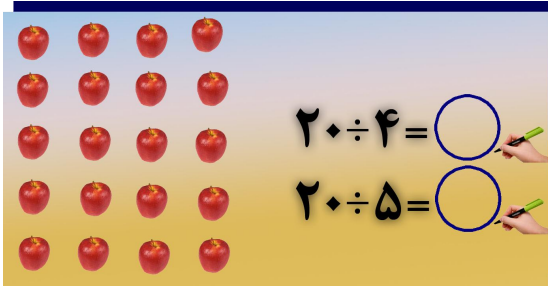

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

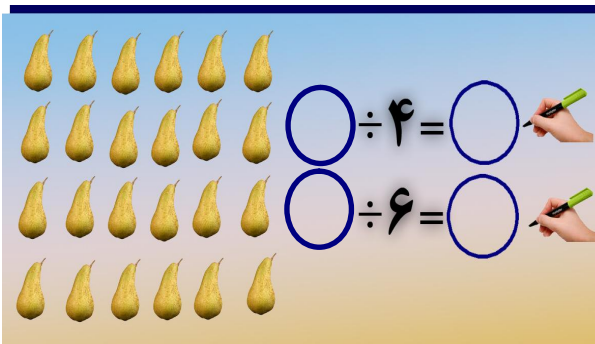

$$۱۲ \div ۴ = \bigcirc$$

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

۳. د پورته شکل له حل شوي پوښتنې څخه په گټې اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

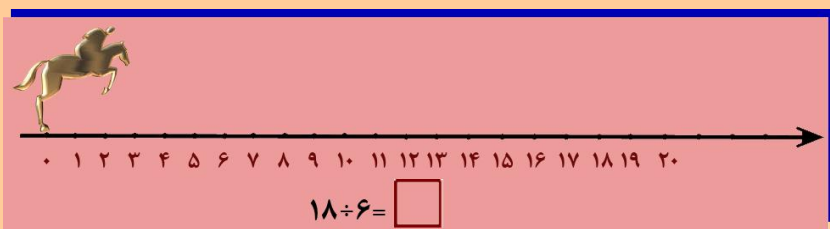
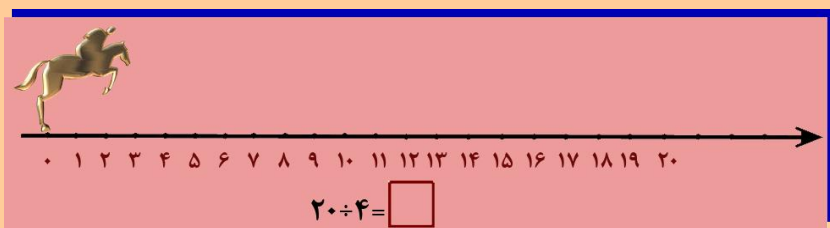
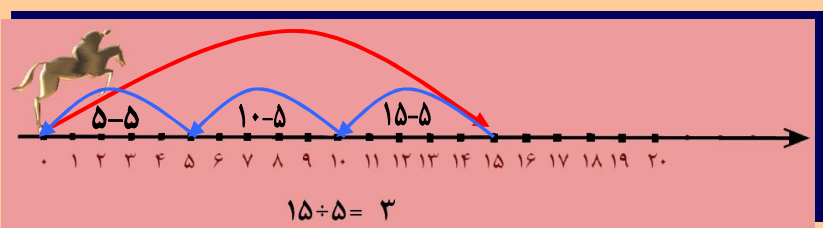

۱. د تقسیم د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.

$24 \div 8 = ?$ 	مثال: $15 \div 5 =$ $15 - 5 = 10 \rightarrow 10 - 5 = 5 \rightarrow 5 - 5 = 0$ $15 \div 5 = 3$
---------------------	---

۲. د عددونو د خط په مرسته د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیې سرته ورسوئ.

د عددونو د خط په مخ باندې د $16 \div 4 = ?$ افادې د تقسیم حاصل په لاس راوړئ.

درې څلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کړونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په يو رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وويشو، ليدل کيږي چې د مقسوم د کيڼې خوا رقم يعنې ۹ د مقسوم عليه يعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ويشل کيږي چې خارج قسمت يې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو چې د تفریق حاصل يې ۲ کيږي. بيا ۸ را کښته کوو او د تفریق د حاصل ښی، خواته يې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې وويشو د ژبني ضرب څخه په گټې اخیستنې سره پوهیږو چې:

$$\begin{array}{r}
 98 \quad | \quad 7 \\
 - 7 \\
 \hline
 2
 \end{array}$$

مقسوم عليه

مقسوم

خارج قسمت

$$\begin{array}{r}
 98 \quad | \quad 7 \\
 - 7 \\
 \hline
 28 \\
 - 28 \\
 \hline
 0
 \end{array}$$

د ۴ عدد په خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې يې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او له ۲۸ څخه يې تفریقوو. په نتیجه کې ليدل کيږي چې د تفریق حاصل يې صفر (پاتې) او خارج قسمت يې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ۶ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې $۸ \times ۶ = ۴۸$ نو لیکلی شو چې: $۴۸ \div ۶ = ۸$

او یا

$۵ \times ۶ = ۳۰$
 $۶ \times ۶ = ۳۶$
 $۷ \times ۶ = ۴۲$
 $۸ \times ۶ = ۴۸$

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ:

$۵ \times ۷ = ۳۵$
 $۶ \times ۷ = ۴۲$
 $۷ \times ۷ = ۴۹$
 $۸ \times ۷ = ۵۶$
 $۹ \times ۷ = ۶۳$

پاتې شوی

$۲ \times ۶ = ۱۲$
 $۳ \times ۶ = ۱۸$
 $۴ \times ۶ = ۲۴$
 $۵ \times ۶ = ۳۰$

پاتې شوی

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ:

$$94 \overline{) 6}$$

$$63 \overline{) 8}$$

$$72 \overline{) 9}$$

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت پیدا کریں۔

$$\begin{array}{r} 49 \\ 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 \\ 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 28 \\ 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 22 \\ 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 46 \\ 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 32 \\ 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67 \\ 8 \end{array}$$

۲ - لاندې پوښتنې حل کریں۔

?

$$\begin{array}{r} 28 \\ 3 \end{array}$$

$\times 3 < 28$

?

$$\begin{array}{r} 41 \\ 7 \end{array}$$

$\times 7 < 41$

?

$$\begin{array}{r} 75 \\ 8 \end{array}$$

$\times 8 < 75$

کورنی دندہ: لاندې پوښتنې حل کریں۔

$$\begin{array}{r} 42 \\ 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 94 \\ 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 55 \\ 5 \end{array}$$

- ۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نیا لگي په ۹ پتیو کې په مساوي توگه کښینوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زیات پاتې کیږي.
- ۲- که چیرې په یوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتیا ده؟
- ۳- که چیرې په یوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ۶۸ تنو لپاره څو غوریا نو ته اړتیا ده؟
- ۴- که چیرې یو زده کوونکی ۶ ټوله کتابچو ته اړتیا ولري، ۵۶ ټوکه کتابچې څو زده کوونکو ته رسیږي او څو کتابچې پاتې کیږي؟
- ۵- که چیرې یوې کورنۍ په یوه اونۍ کې ۸۶ کیلو واته برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې یې څو کیلو واته برق مصرف کړی دی؟
- ۶- که چیرې یو تن په یوه ورځ کې ۸ گرامه بوره مصرف کړي، نو ۹۶ گرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کېدلی شي؟
- ۷- ۶۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چیرې په هر موټر کې د سړیو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټر کې څو تنه ناست دي؟

څلور څلويښتم لوست

د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عددونه په يوه رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: د ۶۹۳ عدد په ۳ باندې ویشو.

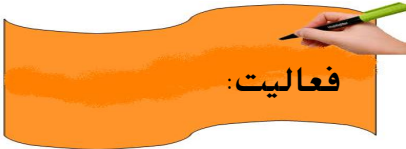
حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنی ۶ د ۳ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ۲ کیږي. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې د ۶ لاندې لیکو او تفریق کوو چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

$$\begin{array}{r}
 \text{مقسوم علیه} \\
 \begin{array}{r}
 693 \\
 - 6 \\
 \hline
 09 \\
 - 9 \\
 \hline
 003 \\
 - 3 \\
 \hline
 000
 \end{array} \\
 \text{مقسوم} \\
 \text{د ویش حاصل} \\
 \text{پاتې یې صفرده}
 \end{array}$$

په همدې ډول د لسيزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو، په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې د سلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، نو د لسيزو رقم د سلیزو له رقم سره چې ۱۳ کیږي، په ۵ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دي. ۲ په ۵ کې ضربوو، د ضرب حاصل یې له ۱۳ څخه تفریقوو چې د تفریق حاصل یې ۳ کیږي، اوس د مقسوم دیویز رقم یعنی ۶ را کښته کوو د ۳۶ عدد حاصلیږي. هغه په ۵ باندې ویشو چې د ویش حاصل یې ۷ کیږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې له ۳۶ څخه تفریقوو په پای کې لیدل کیږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

$$\begin{array}{r}
 \text{مقسوم علیه} \\
 \begin{array}{r}
 136 \\
 - 10 \\
 \hline
 36 \\
 - 35 \\
 \hline
 1
 \end{array} \\
 \text{مقسوم} \\
 \text{د ویش حاصل} \\
 \text{پاتې شوی}
 \end{array}$$

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ.

$$\begin{array}{r}
 960 \quad | \quad 6 \\
 - 6 \\
 \hline
 36 \\
 - 36 \\
 \hline
 000
 \end{array}$$

پاتې شوی

$$\begin{array}{r}
 709 \quad | \quad 7 \\
 - 7 \\
 \hline
 009 \\
 - 7 \\
 \hline
 2
 \end{array}$$

پاتې شوی

$$\begin{array}{r}
 574 \quad | \quad 8 \\
 56 \\
 \hline
 14 \\
 - 8 \\
 \hline
 6
 \end{array}$$

پاتې 6

$$\begin{array}{r}
 636 \quad | \quad 6 \\
 - 6 \\
 \hline
 036 \\
 - 36 \\
 \hline
 0
 \end{array}$$

پاتې شوی

څرنگه چې د لسيزو د مرتبې رقم يعنې ۳ له مقسوم عليه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بيا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

تقسیم کړي.

$$\begin{array}{r}
 452 \quad | \quad 3 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 284 \quad | \quad 6 \\
 \hline
 \end{array}$$

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسیم عملیې سر ته ورسوئ؟

$$\begin{array}{r|l} ۸۶۷ & ۵ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۴۱ & ۶ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۶۶ & ۷ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۱۷۰ & ۹ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۴۲۰ & ۱ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۳۷۵ & ۱ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۱۶۸ & ۸ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۲۸۵ & ۳ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۹۶۰ & ۶ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۷۰۹ & ۷ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۱۰۰ & ۷ \\ \hline & \end{array} \quad \begin{array}{r|l} ۴۹۸ & ۸ \\ \hline & \end{array}$$

۲- یوه بزگر ۹۸۰ کیلو گرامه غنم حاصل واخیست، که چیرې نوموړی بزگر د ورځې ۷ کیلو گرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- یوه بڼوال ۸۰۱ کیلو گرامه زردآلو حاصل واخیست، که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو گرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوي. د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

$$\begin{array}{r|l} ۵۰۰ & ۵ \\ \hline & \end{array}$$

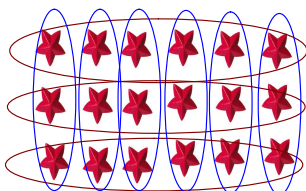
$$\begin{array}{r|l} ۱۰۷ & ۳ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۶۷۳ & ۲ \\ \hline & \end{array}$$

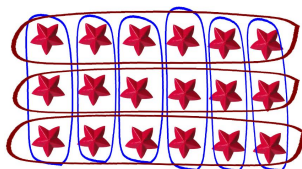
پنځه څلویښتم لوست

د ضرب او تقسیم د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

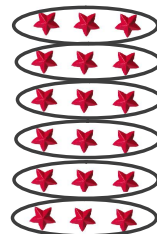
هدف: زده کوونکی به وکړای شي چې د ضرب او تقسیم عملیې د یو بل په واسطه و آزمایي.

$$6 \times 3 = 18$$

$$18 \div 3 = 6$$

$$18 \div 6 = 3$$

د ضرب او تقسیم د آزمویلو د عملیو په کارولو سره لیکلی شو چې:

$$\begin{array}{r}
 68 \\
 - 6 \\
 \hline
 8 \\
 - 6 \\
 \hline
 2
 \end{array}$$

$$11 \times 6 + 2 = ?$$

$$66 + 2 = 68$$

$$7 \times 4 = 28$$

$$28 \div 4 = 7$$

$$28 \div 7 = 4$$

$$5 \times 6 = 30$$

$$30 \div 6 = 5$$

$$30 \div 5 = 6$$

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو، که چیرې د ضرب حاصل د ضرب په یوه جز باندې و ویشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنگه، که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره یې جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

د ۶ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ اود هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ:

مثال:

$$۷۲ \div ۹ = \square$$

$$۵۴ \div ۶ = \square \quad ۹$$

$$۷۲ \div ۸ = \square$$

$$\square \div ۹ = ۶ \quad ۵۴$$

$$\square \times ۸ = ۷۲$$

$$۶ \times \square = ۵۴ \quad ۹$$

$$۲۱ \div ۳ = \square$$

$$۳۲ \div ۴ = \square$$

$$\square \div ۷ = ۳$$

$$\square \div ۸ = ۴$$

$$۳ \times \square = ۲۱$$

$$\square \times ۸ = ۳۲$$

۲- تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$۹ \times ۷ = \square \quad ۶۳$$

$$۹ \times ۸ = \square \quad ۷۲$$

$$۷ \times ۸ = \square \quad ۵۶$$

$$۶۳ \div ۷ = \square$$

$$۷۲ \div ۸ = \square$$

$$۵۶ \div ۸ = \square$$

$$۶۳ \div ۹ = \square$$

$$۷۲ \div ۹ = \square$$

$$۵۶ \div ۷ = \square$$

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت

ترمنځ اړیکې په غور سره وگورئ او تش ځایونه یې ډک کړئ.

خارج قسمت مقسوم علیه مقسوم

$$\begin{array}{r}
 ۱۵ \div ۳ = ۵ \\
 ۳ \times ۵ = ۱۵
 \end{array}$$

د مقسوم ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چیرې خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

$$972 \overline{) 8}$$

$$640 \overline{) 5}$$

$$970 \overline{) 8}$$

$$706 \overline{) 6}$$

$$105 \overline{) 8}$$

$$100 \overline{) 9}$$

۵- د ۵ متره ټوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده، د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارگر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکر واوبودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارگر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵۶۰ افغانۍ تنخوا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخوا لري.

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$611 \overline{) 8}$$

$$609 \overline{) 8}$$

یوولسم فصل کسر

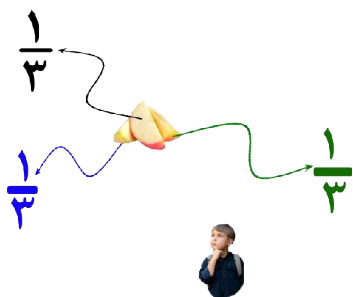
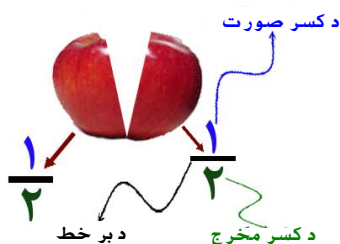
شپر څلویښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به $\frac{1}{3}$ د یوه شی د نیمایي په توگه، $\frac{1}{3}$ د یوه شی د دریمې برخې په توگه، او $\frac{2}{3}$ د یوه شی دوه دریم برخې په توگه وپېژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه مڼه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمایي کړې ده چې په ریاضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{1}{2}$

که مونږ یوه مڼه په درې مساوي برخو وویشو اوله هغې څخه یوه برخه واخلو دریمه برخه داسې بنودل کیږي. $\frac{1}{3}$

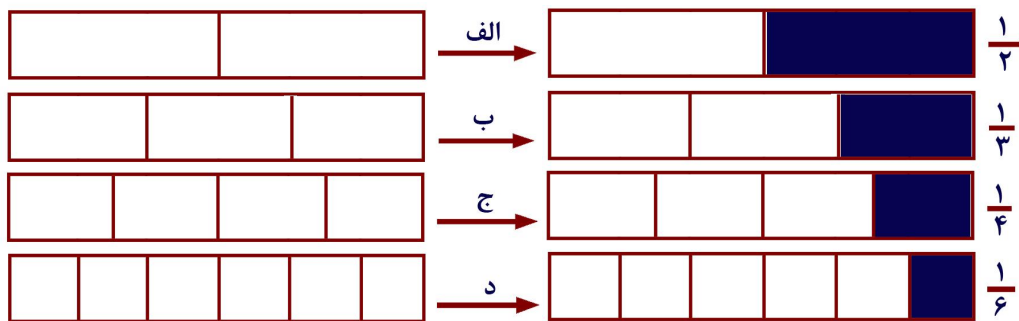

که چیرې د یوې مڼې له دريو برخو څخه یوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې یې په بل کې کښېږدو داسې لیکو:

الف: $\frac{1}{3}$ برخه په یوه قاب کې

ب: $\frac{2}{3}$ برخې په بل قاب کې

د لاندې شکونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

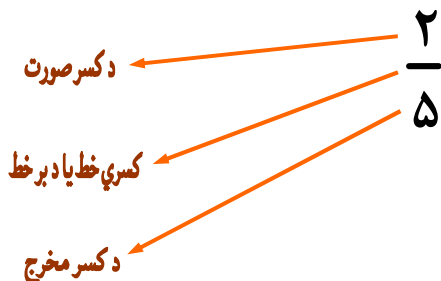
د الف په شکل کې د $\frac{1}{2}$ کسر بنسټي چې د دوو برخو څخه یې یوه برخه یې جلا شوي ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{1}{3}$ کسر بنسټي چې له دريو برخو څخه یې یوه برخه یې جلا شوي ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{1}{4}$ کسر بنسټي چې له څلورو برخو څخه یې یوه برخه جلا شوي ده.

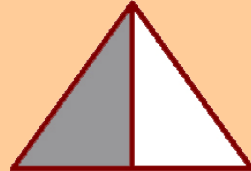
د (د) په شکل کې د $\frac{1}{6}$ کسر بنسټي چې له شپږو برخو څخه یوه برخه جلا شوي ده.

د دې لپاره چې تا سو د یوه کسر د لیکلو سره ښه بلدتیا پیدا کړئ، لاندې کسرونه پاملرنه وکړئ.

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو او سپینو برخو کسري برخې په خپلو کتابچو کې بنیاست او وېب لیکئ.

توره

سپینه

سپینه

توره

کسر	صورت	مخرج
$\frac{1}{2}$	۱	۲
$\frac{2}{3}$		
$\frac{3}{5}$		
$\frac{4}{5}$		
$\frac{5}{6}$		

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

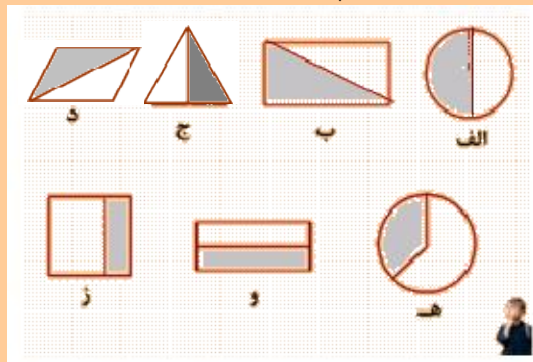

د $\frac{2}{3}$ ، $\frac{4}{5}$ ، $\frac{2}{5}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

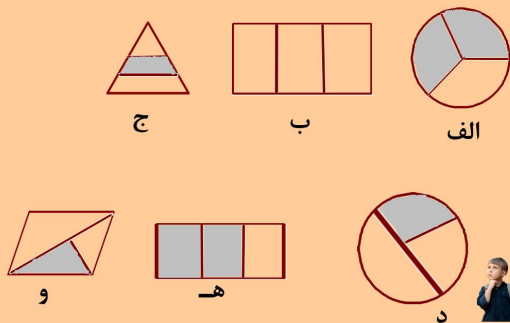
۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

صورت	۳	۴	۵	۶	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	۶
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ويشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

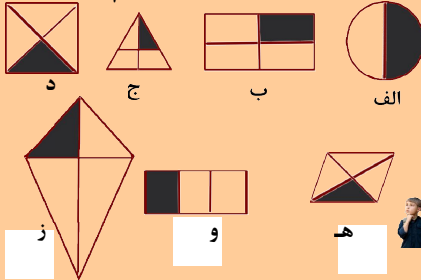

۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ويشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د $\frac{۱}{۳}$ ، $\frac{۲}{۳}$ ، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلونو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښایست.

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{1}{4}$ کسر لیکلی شو.

۷- په لاندې شکلونو کې د رنگ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

	الف	مساوي برخې	خلور	$\frac{3}{4}$	رنگ شوي برخې		ب	مساوي برخې	رنگ شوي برخې		ج	مساوي برخې	رنگ شوي برخې		سپينې برخې
			سپينه	$\frac{1}{4}$	رنگ شوي برخې				رنگ شوي برخې				سپينې برخې		

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنگه شوي برخې په کسر سره ولیکئ.

ج

مساوي	
برخې	
رنگ	
شوي	
برخې	
سپينې	
برخې	

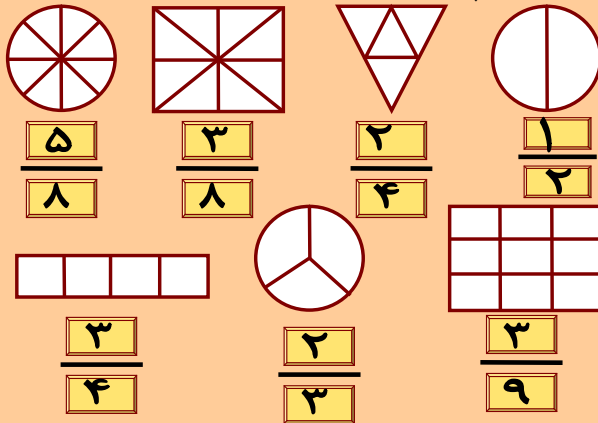
ب

مساوي	
برخې	
رنگ شوي	
برخې	
سپينې	
برخې	

الف

مساوي	
برخې	
رنگ شوي	
برخې	
سپينې	
برخې	

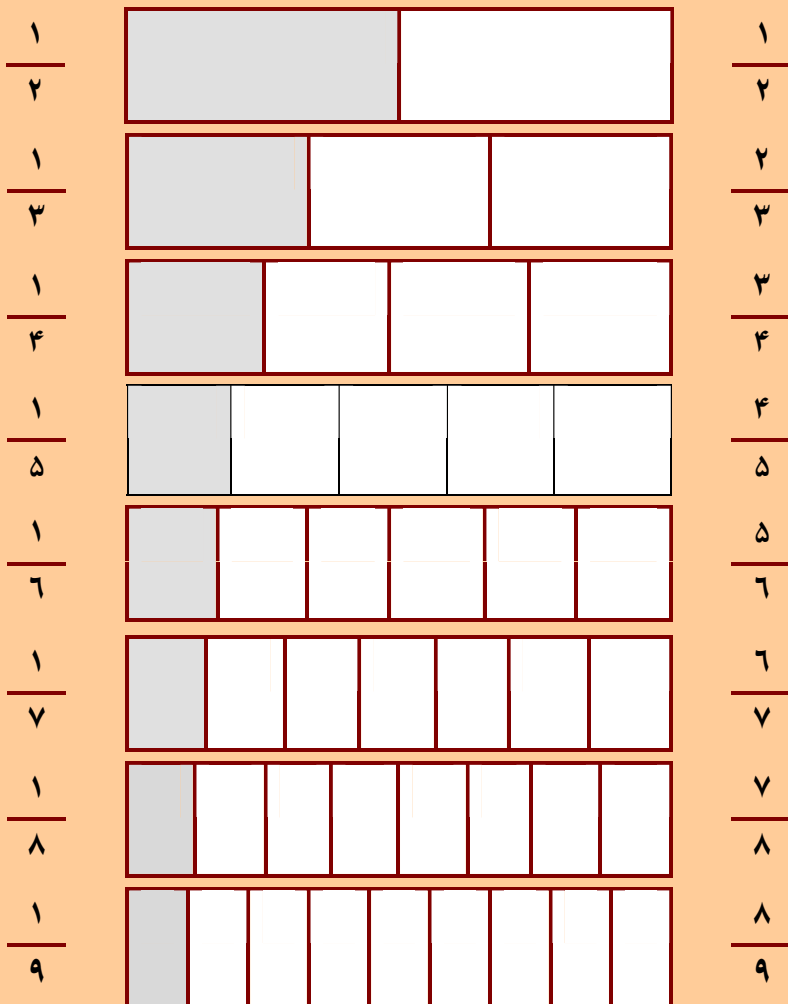
۹- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې توري کړئ.

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو درنگ شوو برخو کسر کينې خواته او د سپينو برخو کسر بنسې خواته وليکئ.

$\frac{1}{9}$		$\frac{8}{9}$
—		—
—		—
—		—
—		—
—		—
—		—
—		—
—		—

۱۱- د لاندې شکلونو د رنگ شوو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وگورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توگه وبنیاست.

د $\frac{2}{3}$ ، $\frac{2}{5}$ ، $\frac{2}{7}$ ، $\frac{2}{8}$ او $\frac{2}{9}$ کسرونه د شکل په رنگولو سره وبنیاست.

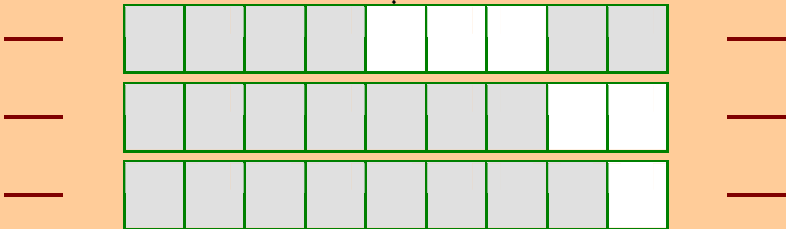
۱۲- د $\frac{3}{5}$ ، $\frac{3}{7}$ ، $\frac{3}{8}$ او $\frac{3}{9}$ کسرونه د شکل د رنگولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{4}{5}$ ، $\frac{4}{6}$ ، $\frac{4}{7}$ ، $\frac{4}{8}$ او $\frac{4}{9}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

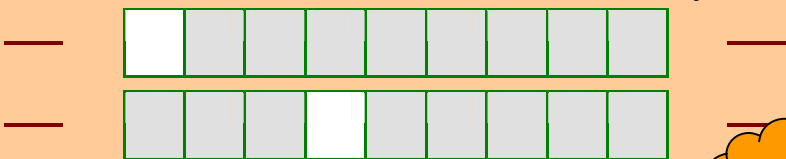
۱۴- د $\frac{5}{6}$ ، $\frac{5}{7}$ ، $\frac{5}{8}$ او $\frac{5}{9}$ کسرونه د شکل د رنگولو په

واسطه وښیاست، رنگ شوي او سپینې برخې سره پرته کړئ او د $>$ ، $<$ او $=$ نښو په واسطه یې وښیاست.

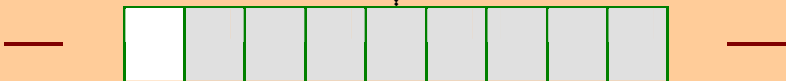
۱۵- د لاندې شکلونو د رنگ شوو برخو کسر ښی، خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کینې خواته ولیکئ.

۱۶- د لاندې شکلونو د رنگ شویو برخو کسر ښی، خواته او د سپینو برخو کسر کینې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پرته کړئ.

د لاندې شکل د رنگ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر ښی، خواته ولیکئ او پرته یې کړئ.

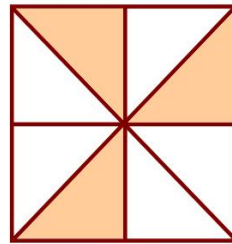
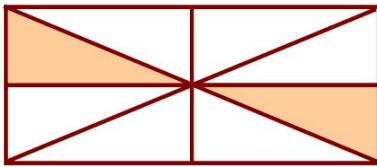

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{1}{4}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او ووايست چې څومره برخه یې پاتې ده، په کسر سره یې وښیاست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{2}{3}$ برخې یې توري کړې، څومه برخه یې سپینه پاتې ده؟ درسم په واسطه یې وښیاست.

۳- د لاندې شکلونو درنگ شوو او سپینو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۴- یو لیتر اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{1}{4}$ برخه یې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه یو لیتر اوبه څرنگه جلا کوئ؟

۷- د $>$, $<$, او $=$ نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ ګرامه ۲ کیلو ګرامه

ب: ۳ کیلو ګرامه ۳۰۰ ګرامه

ج: ۷۵۰ ګرامه نیم کیلو ګرامه

د: ۲۵۰ ګرامه ۷۵ ګرامه + ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د هغې $\frac{1}{4}$ برخه توره کړئ.

- ۸- یوتن آشپز ۷۵۰ گرامه و ریژې در لودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هغو څخه پخې کړي معلومې کړئ چې څو گرامه و ریژې یې پاتې دي.
- ۹- یوه ډوډۍ پخوونکي یو کیلو گرام خمیره در لودله چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په در یو ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟
- ۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه و ریژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا واخیستل. د ټولو شیانو وزن معلوم کړئ.
- ۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي، ځوابونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

- الف: نفت
- ب: د وره لوړوالی
- ج: اوبه
- د: بوره

- که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو اوبوځای ولري، معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څولیتره اوبه ځایيږي؟
- ۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.
- الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.
- ب: د یوه متر په حدودو کې وي.
- ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.
- ۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.
- ۱۴- د هر غوړي خوړو لپاره ۳ مڼو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چیرې ۲۱۰ دانې مڼې ولرو څو دانو غوړیو او څو دانو قابونو ته اړتیا ده؟
- ۱۵- د ۶ دانو قلمونو بیه ۶۶ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟
- ۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.
- ۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د یوې کال او یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**